

“Meer dan lucht in een brooddoos”

Een kwalitatief onderzoek naar de beleving van ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond rond de toegankelijkheid van schoolmaaltijden

Colofon

Dit rapport is een realisatie van het Vlaams Instituut Gezond Leven vzw in samenwerking met Universiteit Gent en met steun van het Departement Zorg.

Auteurs: Sofie Van Keymeulen (Vlaams Instituut Gezond Leven), Jolien Plaete (Vlaams Instituut Gezond Leven).

De auteurs houden de verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke tekst en conclusies. Met dank aan de leden van de stuurgroep voor hun advies tijdens het project.

Verantwoordelijke uitgever: Vlaams Instituut Gezond Leven vzw, Linda De Boeck, G. Schildknechtstraat 9, 1020 Brussel. ©2024, Vlaams Instituut Gezond Leven vzw, All Rights Reserved.

Graag volgende referentie toevoegen bij gebruik van dit rapport:
Van Keymeulen Sofie, Plaete Jolien, Vlaams Instituut Gezond Leven. "Meer dan lucht in een brooddoos. Een kwalitatief onderzoek naar de beleving van ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond over de toegankelijkheid van schoolmaaltijden. I.s.m. Universiteit Gent en Departement Zorg.

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Onderzoeksvragen en methodes	6
2.1. Onderzoeksvragen	6
2.2. Methodes	6
Onderzoeksdesign	6
Datacollectie	6
Data-analyse	7
Ethische beschouwingen	7
3. Resultaten	7
3.1. Beschrijving respondenten	7
3.2. Hoe beoordelen ouders het voedingsaanbod op school?	9
3.3. Meenemen van een eigen schoollunch (brooddoos, lunchpakket, tussendoortjes, ...)	21
3.3.1. Hoe beslissen ouders welke voeding ze meegeven naar school?	21
3.3.2. Welke drempels ervaren ouders bij het voorzien van een schoolmaaltijd?	24
3.3.3. De (gewenste)ondersteuning	29
4. Conclusies en aanbevelingen	35
4.1. Conclusies	35
4.2. Aanbevelingen	36
Bijlage 1: Project 'Toegankelijke schoolmaaltijden': interviewleidraad voor ouders	40
Introductie	40
Bijlage 2: informatie- en toestemmingsformulier voor de deelnemende ouders	45

1. Inleiding

Vlaamse kinderen en jongeren brengen een aanzienlijk deel van hun tijd door op de schoolbanken. We weten dat gezondheid en onderwijs sterk verbonden zijn met elkaar: gezonde kinderen en jongeren halen doorgaans betere resultaten en omgekeerd¹. Een gezond en milieuverantwoord eetpatroon draagt onder andere bij aan de gezondheid van kinderen en jongeren en is goed voor onze planeet. **Toch kan het nog altijd beter met de voedingsgewoonten van Vlaamse scholieren.** Ze eten nog altijd te weinig groenten en fruit en te veel vetrijke en suikerrijke snacks².

Gezond en milieuverantwoord eetgedrag is geen individuele verantwoordelijkheid van kinderen en jongeren, maar wordt bepaald door allerlei factoren. Ook de [\(fysieke, sociale, culturele, economische en politieke\) omgeving](#) speelt een rol in het bepalen van ons eetgedrag. Ongeveer een derde van wat kinderen en jongeren eten, wordt op school geconsumeerd. Inzetten op een gezond en milieuverantwoord voedingsaanbod op school als onderdeel van een voedingsbeleid is dan ook een belangrijk gegeven in het gezondheidsbeleid van een school.

Voor kinderen en jongeren die opgroeien in een maatschappelijk kwetsbare situatie is de maaltijd op school soms de enige toegang tot volwaardige voeding. **Inzetten op een toegankelijk voedingsaanbod en -beleid op school is dan ook een manier om gelijke kansen in het onderwijs na te streven.**

Een studie van De Koning Boudewijnstichting³ heeft immers in 2023 de materiële deprivatie (geen toegang tot bepaalde goederen die wenselijk of noodzakelijk worden geacht voor een bepaalde levensstandaard) bij kinderen gemeten. De onderzoekers keken naar 17 items die men beschouwt als noodzakelijk voor een kind in Europa. Twee van deze items hadden betrekking op voeding: dagelijks eten van groenten en fruit en dagelijks iets van vlees, vis of een vegetarisch alternatief. Daaruit blijkt dat 12,8 % van de Belgische kinderen tussen 1 en 15 jaar in deprivatie leeft, met grote regionale verschillen (Vlaanderen: 8,5%, Wallonië: 17,3% en Brussel: 21%). Opgroeien in deprivatie betekent eveneens dat ze niet op elk moment toegang hebben tot voldoende, voedzame en veilige voeding om gezond op de schoolbanken te zitten en actief deel te nemen.

Heel wat scholen beschikken over een voedingsaanbod. Zo blijkt uit de [Vlaamse Preventiepeiling 2022](#) dat 7 op de 10 basisscholen minstens wekelijks een stuk fruit aanbieden. Bij de secundaire scholen zijn dat er 4 op de 10. De helft (50%) van de basisscholen en 47% van de secundaire scholen voorziet warme schoolmaaltijden. Broodjes zijn in 6 op de 10 secundaire scholen te verkrijgen.

Het aantal scholen dat de kwaliteitscriteria (volwaardige groenteportie, plantaardige vleesvervanger, beperken gefrituurde aardappelproducten) voor warme maaltijden haalt, stijgt. Maar er blijft ruimte voor verbetering. Veel scholen bieden niet dagelijks een volwaardige groenteportie aan en zetten niet in op plantaardige vleesvervangers.

¹ Parker, L (1989). The relationship between nutrition & learning. A school employee's guide to information and action.

² Frequentietabellen VCP (2014) | FOD Volksgezondheid (belgium.be)

³ Van Lancker, M (2023). Deprivatie bij kinderen in België en zijn gewesten: wat zeggen de nieuwe data?

Weinig informatie beschikbaar

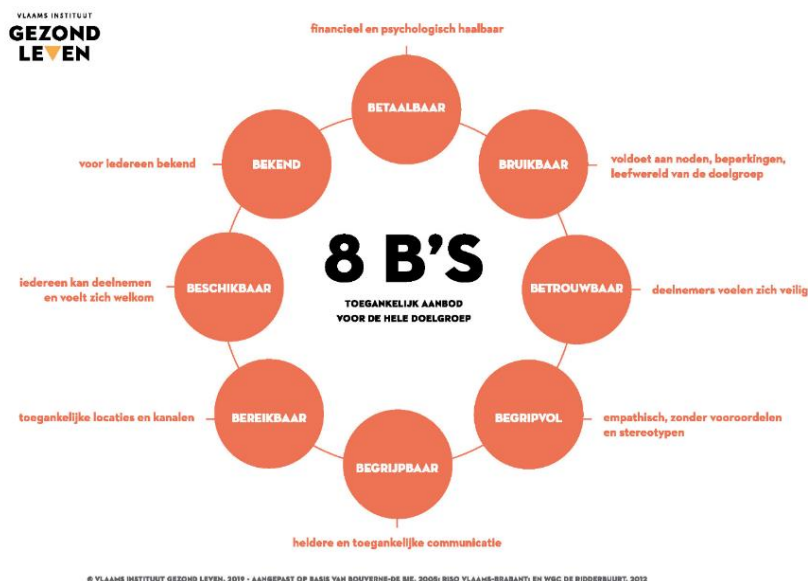
Over de toegankelijkheid van het voedingsaanbod op school zijn weinig gegevens beschikbaar, meer bepaald over de perceptie van toegankelijkheid bij ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond. Ook de ouders die zelf een eigen lunch voorzien, ondervinden mogelijk drempels. Ook hier bestaat weinig informatie over hoe zij kiezen wat ze meegeven en welke drempels ze ervaren.

In Vlaanderen lopen al heel wat projecten die als doel hebben schoolmaaltijden op een toegankelijke manier aan te bieden of om ouders te ondersteunen in het voorzien van een eigen schoolmaaltijd. Regelmatig starten nieuwe projecten op om te garanderen dat elk kind voldoende en gezond gegeten heeft op school. Om ervoor te zorgen dat iedereen voordeel haalt uit mogelijke interventies, is de toegankelijkheid van het aanbod van preventieve gezondheidsinterventies en -methodieken cruciaal.

Om de toegankelijkheid van schoolmaaltijden in kaart te brengen, verwijzen we doorheen dit rapport naar de [8 B's](#). Dit model is ontworpen door professor Bouverne-De Bie en wordt in verschillende sectoren gebruikt als toetssteen van toegankelijkheid. De 8 B's focussen op de drempels die gelinkt kunnen zijn aan een aanbod en die de toegankelijkheid van dit aanbod beïnvloeden. Kunnen ouders het voedingsaanbod op school betalen? Hebben ze voldoende financiële middelen om zelf een maaltijd te voorzien? Hebben ze weet van de inspanningen die scholen doen om maaltijden te voorzien voor leerlingen in een maatschappelijk kwetsbare situatie? Is er een aanbod beschikbaar? Durven ouders te spreken met schoolpersoneel over voedselonzekerheid? Wordt er gecommuniceerd met de ouders op een manier die ze begrijpen?

Door rekening te houden met deze drempels, proberen we hypothesen te genereren en voorzichtige suggesties te doen over hoe maatschappelijk kwetsbare ouders de toegankelijkheid van schoolmaaltijden beleven en hoe zij deze al dan niet willen optimaliseren of hoe zij ondersteund willen worden in het zelf voorzien van een lunch.

Figuur 1: model van de 8 B's

2. Onderzoeksvragen en methodes

In het kader van deze studie onderzochten we hoe acties kunnen opgezet worden om op een toegankelijke manier (volgens het 8 B's-model, zie figuur 1) gezonde en milieuverantwoorde schoolmaaltijden aan te bieden en te ondersteunen.

Gezien de focus op maatschappelijke kwetsbaarheid, kozen we ervoor om de ervaringen van ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond in beeld te brengen. Op die manier willen we hen een stem geven.

2.1. Onderzoeksvragen

- Hoe kijken ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond naar **het voedingsaanbod op de school**?
 - Maken ze er gebruik van?
 - Welke criteria gebruiken ze om het aanbod te beoordelen?
 - Welke drempels ondervinden ze?
 - Welk soort voedingsaanbod wensen zij op school? Hoe zouden zij het voedingsaanbod willen verbeteren?
- Hoe beleven ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond het zelf meegeven van een **eigen lunch** naar school?
 - Op basis van welke factoren beslissen ze welke voeding ze meegeven naar school?
 - Wat zijn de drempels om de gewenste voeding naar school mee te geven?
 - Welke ondersteuning gebruiken ze of wensen ze om een maaltijd mee te geven naar school?

2.2. Methodes

Onderzoeksdesign

Dit kwalitatieve onderzoek tracht de perceptie van ouders met betrekking tot de toegankelijkheid van schoolmaaltijden te begrijpen. Hiervoor werd er gebruik gemaakt van een fenomenologisch onderzoeksopzet, met als dataverzamelingstechniek een semigestructureerde interviewleidraad (zie bijlage 1). De fenomenologische onderzoeksmethode start bij het verhaal van de respondent. Het individu is de eenheid van het onderzoek.

Datacollectie

De rekrutering van respondenten verliep via verschillende kanalen, waaronder een samenwerking met welzijnsorganisaties die zich richten naar ouders in een maatschappelijk kwetsbare situatie in Vlaanderen en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Nadien zochten we via deze contacten nieuwe respondenten door middel van de sneeuwbal methode.

De semigestructureerde vragenlijst met topics en subtopics (bijlage 1) die werd gebruikt voor deze gesprekken, werd opgesteld op basis van de onderzoeksopzet. Voor de start van het onderzoek gaf een ervaringsdeskundige in armoede feedback

op deze vragenlijst. Gedurende het onderzoek is de vragenlijst aangepast op basis van gegevens die voortkwamen uit eerdere gesprekken.

De organisaties hadden de keuze tussen face-to-face interviews of focusgroepen. Uiteindelijk kwamen er 11 face-to-face semigestructureerde interviews tot stand. Daarnaast werden er ook 4 focusgroepen met in totaal 11 deelnemers georganiseerd.

Het aantal gesprekken is vastgesteld op basis van het moment van datasaturatie. Het oorspronkelijke doel was om 20 respondenten te bevragen. Uiteindelijk namen 22 respondenten deel aan het onderzoek.

De interviews verliepen hoofdzakelijk in het Nederlands. Wanneer de respondent de Nederlandse taal niet machtig was, kon die het interview in een andere taal afleggen (voornamelijk Frans). Het interview werd afgenomen door 1 onderzoeker op een neutrale plaats. De data werden verzameld van juni 2023 tot en met oktober 2023.

Data-analyse

Van de diepte-interviews werd met toestemming van de ouders steeds een audio-opname gemaakt. Eerst werden de opgenomen interviews grotendeels getranscribeerd om een werkbaar, tastbaar analyse-instrument te hebben. Daarna werden de interviews lijn per lijn overlopen om enkel de relevante informatie met betrekking tot de onderzoeksvraag over te houden. Manueel werden dan tekstfragmenten gemarkeerd die als voorbeeld konden dienen.

Ethische beschouwingen

Voor de start van het onderzoek werd er ethische goedkeuring gevraagd en verleend door het ethisch comité van UZ Gent. Er werd gewerkt met een informerende brief en een informed consent (bijlage 2) en we gebruikten codenummers om anonimiteit te garanderen. De respondenten hadden het recht om deelname aan het onderzoek te weigeren of stop te zetten. Als dank voor hun deelname kregen ze een geschenkbond ter waarde van 50 euro.

3. Resultaten

3.1. Beschrijving respondenten

Hieronder staat een tabel (tabel 2) met beschrijvende kenmerken van de respondenten. Om maatschappelijk kwetsbare ouders te definiëren, gebruikten we geen specifieke indicator, gezien maatschappelijke [kwetsbaarheid](#) eerder als een opeenstapeling van maatschappelijke kwetsuren wordt beschouwd⁴.

Volgende persoonsbeschrijvingen met fictieve namen (tabel 1) schetsen een beeld van de kwetsbaarheid van enkele van de respondenten:

⁴ Algemene definitie met oorsprong in Vettenburg & Walgrave (1984)

Tabel 1: beschrijving respondenten diepte-interviews

Soumaya vluchtte in 2008 zonder bezittingen uit Syrië naar Antwerpen omwille van de oorlog. Kort na haar emigratie, werd ze weduwe. Ze voedt haar 5 kinderen alleen op in Antwerpen.

Julie woont samen met haar man en 2 kinderen. Ze ontvangt al even een ziekte-uitkering omwille van haar reumatische aandoening. Toch heeft het een hele tijd geduurd voor deze ziekte-uitkering werd toegekend. Omwille van de beperking van haar dochter, lopen de gezondheidskosten voor het gezin vaak hoog op.

Stacey verhuisde na haar studies in Senegal naar België. Het diploma dat ze daar haalde, is niet geldig in België. Ze volgde jobcoaching, maar vindt geen werk omdat ze de Nederlandse taal niet volledig machtig is. Ze voedt haar zoontje alleen op. Stacey wil verder studeren om haar zoon een goede toekomst te garanderen.

Tabel 2: beschrijving respondenten diepte-interviews

Respondent	Kinderen	Burgerlijke status	Geslacht	Thuis taal Nederlands	Ervaring met volgende maaltijdsystemen
1	1	Alleenstaand	M	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch Tussendoortje van de school
2	1	Alleenstaand	V	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch Tussendoortje van de school
3	1	Alleenstaand	X	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch Alle maaltijden van de school (internaat)
4	1	Alleenstaand	M	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch
5	2	Gehuwd	V	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch Alle maaltijden van de school (internaat) Broodjes
6	7	Gehuwd	V	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch Warme maaltijd Tussendoortje van de school (fruit)
7	7	Gehuwd	V	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Warme maaltijd
8	2	Gehuwd	V	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Warme maaltijd Eigen lunch Tussendoortje van de school (fruit)
9	5	Gehuwd	V	Nee	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch
10	3	Gehuwd	V	Nee	<ul style="list-style-type: none"> Eigen lunch

11	5	Gehuwd	V	Nee	• Eigen lunch
12	6	/	V	Nee	• Eigen lunch
13	5	Weduwnaar	V	Nee	• Eigen lunch
14	2	Alleenstaand	V	Nee	• Eigen lunch
15	4	Alleenstaand	V	Nee	• Eigen lunch
16	1	Alleenstaand	V	Nee	• Eigen lunch
17	2	Gehuwd	V	Nee	• Eigen lunch
18	1	Alleenstaand	V	Nee	• Eigen lunch • Alle maaltijden van de school (internaat)
19	3	Gehuwd	V	Ja	• Eigen lunch • Fruit op school • Soep op school
20	2	Alleenstaand	V	Ja	• Eigen lunch
21	7	Alleenstaand	V	Ja	• Eigen lunch
22	3	Alleenstaand	V	Ja	• Eigen lunch • Soep op school

In totaal namen 22 respondenten deel aan dit kwalitatief onderzoek. 3 van hen hebben slechts gedeeltelijk deelgenomen aan de bevraging omdat zij later ingevallen zijn in een groepsgesprek of het groepsgesprek vroegtijdig verlaten hebben.

Bij de respondenten waren 19 vrouwen, 2 mannen en 1 persoon die zich identificeerde als non-binair.

9 van de respondenten hadden het Nederlands niet als moedertaal. Deze interviews werden deels met een tolk, deels in het Frans afgenomen. Dit kan mogelijk voor een bepaalde bias zorgen.

3 ouders gaven aan dat hun kind(eren) nu of vroeger op internaat zaten.

3.2. Hoe beoordelen ouders het voedingsaanbod op school?

9 respondenten gebruikten op regelmatige basis het voedingsaanbod op school voor hun kinderen. 2 van de ouders deden dit voor elke maaltijd van de dag (internaat). Enkele respondenten gaven aan slechts af en toe gebruik te maken van het voedingsaanbod op school.

We vroegen de ouders ook naar de reden van hun keuze en naar welke aspecten van het (mogelijke) voedingsaanbod op school zij positief of negatief beoordeelden.

Ten slotte werd ook de vraag gesteld hoe het ideale aanbod op school er voor hen zou uitzien.

De ouders vermeldden verschillende factoren waarom zij al dan niet voor een voedingsaanbod op school kiezen of al dan niet positief waarderen:

- beschikbaarheid van een voedingsaanbod op school;
- bekendheid van het voedingsaanbod op school;
- voedselzekerheid;
- kwaliteit van het voedingsaanbod op school;
- betaalbaarheid van het voedingsaanbod op school;
- flexibel inschrijvingssysteem voor het voedingsaanbod op school;
- eetvoorkeuren en eetvaardigheden;
- communicatie tussen ouders en school;
- organisatie van het voedingsaanbod;
- schoolbreed aanbod (iedereen eet hetzelfde).

BESCHIKBAARHEID VAN EEN VOEDINGSAANBOD OP SCHOOL

Het voedingsaanbod op de scholen van de kinderen van de respondenten was zeer verschillend. Zo waren er ouders die aangaven dat er warme maaltijden beschikbaar waren op school. Bij anderen was er enkel soep (al dan niet het hele jaar door) of enkel fruit. Respondenten met kinderen op internaat gaven aan dat de school zowel ontbijt, lunch als avondeten voorzag.

Een groot deel van de ouders gaf aan dat hun school naast het reguliere voedingsaanbod ook een oplossing had voor leerlingen zonder lunch, meestal in de vorm van brood en beleg. Ze vertelden dat dit in het verleden al gebeurd was op hun school, of dat ze ervan op de hoogte waren dat dit in andere scholen gebeurt.

*Er is altijd een oplossing. Als ze geen boterhammen meehebben, ligt er wel **brood**. Net zoals een **pot choco en confituur**. Dat zijn simpele dingen. Maar in geval van nood,...(5)*

*De vrouw die het toezicht deed in de refter **had altijd brood**. Zij had altijd van alles in de frigo steken. Maar de kinderen wisten dat dan wel. Die vrouw zei dan soms tegen mij dat er weer 2 waren die geen eten bijhadden. Want het zijn vaak dezelfde, hè. Dan geeft ze de kinderen een boterham. Maar kinderen verbergen dat ook gemakkelijk. (8)*

*Bij onze zoon, die in het bijzonder onderwijs zit, is er de mogelijkheid om 's middags een warme maaltijd of soep te nemen. Je moet wel bijbetalen. **Als er echt een kind geen eten bij heeft, krijgt die wel een taske soep**, hè. Dat is het bijzonder onderwijs: daar vinden ze nog veel meer dan in een gewone school dat elk kind moet kunnen eten. (19)*

Naast het reguliere aanbod en het extra aanbod voor kinderen zonder brooddoos, haalden ouders nog enkele andere acties aan die scholen ondernamen om voor iedereen een schoolmaaltijd te garanderen. Zo gaf één ouder aan dat de school van haar kind regelmatig een 'potluck' organiseerde.

*Voor de lege brooddoos wordt er bij ons een **potluck** gedaan. **Iedereen die in de refter zit, gooit zijn eten op tafel en dat wordt verdeeld onder alle kindjes**. Er zijn vaak kindjes die over hebben omdat ze maar de helft opeten ofzo. Als er dan maar eentje is, regelen ze dat onderling. Vanaf dat er 2 kindjes zijn die niets bijhebben, wordt alles samengedaan en dat wordt dan eerlijk verdeeld. Dan eten ze allemaal van mekaar. (20)*

Niet alle respondenten hadden de mogelijkheid om een maaltijd te bestellen op school. Meer dan de helft gaf aan dat die optie er idealiter wel was. Enkele ouders

vonden het jammer dat ze op de school van hun kind(eren) geen maaltijd konden bestellen.

*Als er betaalbare warme maaltijden zouden zijn op school, zou dat voor mij als alleenstaande mama toch wel een hulp zijn. Dan weet ik dat ze 's middags al warm hebben gegeten. Ik zou er wel gebruik van maken, denk ik. **Van die maaltijden zoals in Zweden, dat zou ik geweldig vinden.** Ik zou naar daar willen verhuizen voor die maaltijden op school. Bij wijze van spreken, hè. (2)*

Een ouder van een school waar nog geen optie was om een maaltijd te bestellen, gaf aan dat dit in eerste instantie niet hoefde voor haar.

***Voor mij persoonlijk hoeft dat niet.** Je zorgt sowieso 's avonds voor je eigen eten, en anders wordt dat niet meer opgegeten. Ik vind het idee van de potluck zoals ze dat nu doen op school eigenlijk veel interessanter. Dan worden er geen extra kosten gemaakt. (20)*

Over wat dat aanbod dan moet zijn, waren de meningen verdeeld. Sommige ouders **prefereren sowieso een warme maaltijd.** Zo'n maaltijd is voor veel ouders **moeilijker om zelf te voorzien.** Bovendien heeft een warme maaltijd volgens hen vaak een **meer nutritionele waarde.**

*Zoals Connor Rousseau ofzo zei: gratis maaltijden. Dat zou ideaal zijn, hè. Toch die warme maaltijden. Dat ze toch hun groenten hebben. Hun soep, hun warme maaltijd met hun groenten en een stuk fruit. Ik blijf dat stuk fruit zeggen, hè. Ja, ik vind dat iedereen recht heeft op een **volwaardige maaltijd.** (8)*

Andere ouders geven aan dat eender welke maaltijd, of een keuze tussen verschillende opties, een goede ondersteuning zou zijn voor hen. Ook tussendoortjes werden gezien als een meerwaarde.

*Voor mij **hoeft dat niet altijd een warme maaltijd** te zijn. Gewoon een maaltijd op school, dat is 's ochtends dan heel wat werk minder. Of dat nu warm of koud is. (1)*

*Boterhammen of warme maaltijden. **De keuze** moet er zijn: er mag van school uit ook brood zijn, hè. Maar geen broodjes, dat vind ik luxe. (6)*

***Fruit,** daar kan de regering wel voor zorgen. Want fruitboeren hebben soms fruit te veel. Dat moet geen chic fruit zijn. Gewoon dat elke school aan het onthaal een plek met fruit heeft, waar iedereen het kan pakken. Dan hebben ze toch een stuk fruit in hun brooddoos. Zonder dat ze moeten bedelen. (19)*

Toch was een aanbod van boterhammen bij enkele ouders minder gewenst.

*Alle dagen boterhammen: dat steekt tegen bij de kinderen. **Kinderen die het dan minder goed hebben, eten dan 's morgens een boterham, 's middags een boterham, 's avonds een boterham.** (8)*

***Als je arm bent, ga je rapper een boterham** kopen dan dat je gerief gaat kopen om warm te eten. (7)*

*Ik zou voor de warme maaltijden kiezen. **In mijn cultuur eten we geen brood 's middags.** Ze hebben heel de dag nog. Ze moeten heel goed gevoed zijn om te sporten en om bij de les te blijven. (22)*

BEKENDHEID VAN HET VOEDINGSAANBOD OP SCHOOL

Een groot deel van de ouders had geen volledig zicht op het voedingsaanbod op school. Zo wisten sommige respondenten niet wanneer ze gebruik konden maken van het voedingsaanbod, wat het aanbod was en/of hoeveel het kostte. Door de timing van de interviews (bij de start van het schooljaar), gaven ouders aan dat ze hier later misschien meer informatie over zouden krijgen. Zo had één ouder nog geen Smartschoolaccount. Anderen gaven aan dat het voedingsaanbod bij hen op school niet elke dag beschikbaar was, waardoor het voor hen niet duidelijk was op welke momenten ze hierop konden rekenen. Verschillende ouders hadden kinderen op verschillende scholen. Hierdoor wisten ze soms niet goed hoe het op de verschillende scholen geregeld was.

*Dat fruit is een vrije gift, denk ik. Die soep, **dat weet ik niet** of ik die betaal. (1)*

*Maar we weten niet op voorhand wanneer ze soep krijgen en wanneer niet.... Ik ben er **niet zeker van dat dat op de schoolrekening komt**. Ik heb dat ergens zien staan... Ik weet niet of er warme maaltijden op school zijn en of die betaalbaar zijn. Ik heb nog nooit een keuken op de school gezien. (2)*

*Hier in de basisschool krijgen we elke maand een lijst met wat er alle dagen gegeten wordt. Maar van mijn 2 die in Aalst naar school gaan, **weet ik niets**. Ik weet niet of er daar een warme maaltijd wordt aangeboden of niet. (6)*

Wanneer ouders niet wisten dat er een voedingsaanbod op school was, kon dit tot problemen leiden. Zo gaf een respondent aan dat ze soms toch tussendoortjes meegaf, terwijl dit op school beschikbaar was.

*Die van mij hebben dat **dus nooit gezegd**. Ik heb hen altijd fruit meegegeven naar school, ook al kregen ze dat. Want dat kwam altijd mee terug. Ik zeg: "Allez, hebben jullie dat niet opgegeten?" Het antwoord: "Maar mama, op school was fruit." (2)*

VOEDSELZEKERHEID

Voor respondenten die in voedselonzekerheid leven, is het niet altijd gemakkelijk om dagelijks een (warme) maaltijd te voorzien voor het gezin. Een warme maaltijd op school gaf hen gemoedsrust. Zo wisten ze dat hun kinderen zeker al één warme maaltijd per dag hadden. Voor hen was het makkelijker om 's avonds boterhammen te smeren.

Omdat we dan zeker zijn dat hij zijn eten en al zijn vitaminen heeft. Wij zitten in een collectieve schuldregeling. Je hebt maar een bepaald budget per week. Als het school is, eten ze allemaal warm op school. Ze hebben hun vitaminen nodig. Wat wij eten, maakt niet uit... Anders komen ze thuis en vragen ze: "Heb je warm eten?" Ja, maar soms alleen boterhammen met soep. (7)

*Dat kost mij geld. Maar ze hebben gegeten. Bij ons thuis was het ook niet altijd veel. Ik moest het ook dikwijls dagen aan een stuk doen met soep. Dat is ook eten. Maar, ja. **Nu ik zelf ouder ben, heb ik zoiets van: kan je het zelf niet doen, dan krijgen ze toch hun eten. En die factuur moet je betalen, begrijp je?** (8)*

KWALITEIT VAN HET VOEDINGSAANBOD OP SCHOOL

Een groot deel van de ouders beoordeelde het aanbod warme maaltijden als **positief**. Ze vermeldden enkele elementen die bijdroegen tot een positieve beoordeling. De **versheid** van het voedingsaanbod was een belangrijk criterium.

*Ze maken het zelf in de keuken van het internaat. **Het is echt vers**. Ze krijgt daar gewoon goed eten. Het is niet van een cateringbedrijf. Want een cateringbedrijf... daarvan weten we allemaal dat dat het niet is. Dat is goed voor een feestje ofzo. (3)*

*Maar wat ik op zich goed vind, is dat er $\frac{3}{4}$ **op school wordt gemaakt**, door de kinderen die daar koksschool volgen. (5)*

Ook **variatie** werd als positief bestempeld.

*Awel zie je, dat zijn dingen die je thuis niet altijd maakt, hè. Oké, 't is op een andere manier. Het is misschien traiteureten. Maar ik **vind dat er genoeg variatie is**. Ik moet zeggen: ik ben blij als ik het zie. Als ze wil, kan ze eten. Het is niet dat het speciale dingskes zijn. Ik hoor vaak zeggen dat het **lekker** eten is. (6)*

Daarnaast waren er ook enkele ouders die de **prijs-kwaliteit** van het aanbod eerder negatief beoordeelden.

*Zonder een boterham erbij, **een euro voor soep**? Heel cru gezegd: je kan niet menen dat dat het beste is dat je kan aanbieden. Als het dan van die bevroren soep is, die opgewarmd is geweest. **Niets vers gemaakt**. Moest het nog soep zijn van het middelbaar waar kooklessen worden gegeven... Of ze gaan naar het sociaal restaurant verderop en eten daar hun soep. Op die manier wordt er een euro gesteund aan het goede doel. Dan zou ik zeggen: "oké". Maar het is gewoon bevroren soep opgewarmd. (3)*

*Onze zoon kwam dikwijls thuis: 't was niet lekker. Dus ja, ze proberen zo goedkoop mogelijk. Ik begrijp dat. Maar **de kwaliteit** is er ook naar. Meestal was de soep wel goed en de rest niet. Dat vind ik dan wel spijtig. (8)*

*De school moet moeite doen. Bijvoorbeeld de soep. Ik heb ze een keer gezien. Dat is water. Ik zie geen groenten. **Het is soep van water**. Voor mij moet de soep consistent zijn zodat de kinderen goed gegeten hebben. Dan is het goed voor de gezondheid. Maar niet als het soep van water is. Eén keer heb ik gezien dat er chocoladekoekjes waren van een huismerk. **Als ik betaal, is het niet voor een huismerk, hè**. (9)*

Voor een groot deel van de ouders is **het ideale aanbod bij voorkeur gezond**. Ook de **korte keten** (milieuverantwoordheid) werd aangehaald.

*Ik denk dat een school om te beginnen moet streven naar **gezond**. Ik denk ook dat ze **lokaal** moeten gaan kijken. Ik geef maar een voorbeeld: "groenten en fruit lokaal bij de boer 50 meter verderop halen." Je zou ergens een weg moeten vinden tussen **lokaal, gezond en betaalbaar**. Dat is ne moeilijke, want die mensen moeten ook rondkomen, hè. (5)*

BETAALBAARHEID VAN HET VOEDINGSAANBOD OP SCHOOL

De respondenten hadden een verschillende mening over de betaalbaarheid van het voedingsaanbod op school. Zowel in de prijs van het voedingsaanbod als in hun persoonlijke situatie (hun beschikbaar budget, de ondersteuning waar ze op kunnen rekenen, ...) was er een grote variatie.

Enkele respondenten gaven aan dat de prijs voor hen **betaalbaar** was.

*Mijn zoon mag in de wintermaanden wel een taske **soep** eten. Dat is **14 euro per maand**. Of nog niet zelfs. Dat valt mee. Dan heeft hij extra vitaminen binnen, denk ik dan. (19)*

Een groot deel van de ouders vond het aanbod **te duur**. Voor deze respondenten kon dit een mogelijke reden zijn om het aanbod af te slaan.

2,50 euro voor soep. Ik vind dat veel. Zelf als je werkt, is het veel. Maar mijn echtgenoot werkt niet. (17)

Niet alleen de prijs had een invloed op de perceptie van de betaalbaarheid van het voedingsaanbod. Ook het aantal keer dat men er gebruik van maakte, het aantal kinderen en de portiegrootte waren belangrijk. Zo gaf een respondent aan dat de prijs van het voedingsaanbod te hoog was om er elke dag gebruik van te maken. Daarom liet ze haar dochter er maar af en toe gebruik van maken.

*Wij kunnen ze cash geld meegeven naar school voor een broodje: **3 euro**, dat valt mee als je dat vergelijkt met een broodjeszaak. Dat vind je praktisch nergens meer. Maar **dat doe je ook niet elke dag**, want dan ben je geruïneerd. Nu is dat voor mij **2 keer op de maand perfect haalbaar**. Vroeger zou ik zeggen “nee, zeker niet” of echt in heel extreme gevallen. (5)*

*De worstenbroodjes op school zijn heel klein. Mijn oudste zoon zegt: “**Mama, ik wil 5 stukken eten**”. Nee, 5 stukken, dat is 10 euro. Ja, 60 euro want 6 kinderen. Nee. Dat is een week eten. (12)*

Enkele ouders nuanceerden dat ze het nu wél konden betalen. Maar ze begrepen wel dat het voor andere ouders te duur was.

*Alleszins, ik vind het prijzelijk. Ik denk **4 euro voor een warme maaltijd**. Voor iemand die niets heeft of het heel moeilijk heeft, is dat veel geld hè, om te kunnen eten. (6)*

*Voor de meesten zal het wel duur zijn. **Zeker als je meer dan één kind hebt**. (8)*

Stel dat een ouder in het allerbeste geval kan gaan werken en een inkomen heeft. En zo de kinderen een degelijke maaltijd van 1 of 2 euro per dag kan geven. Op het einde van de maand is dat nog steeds veel. Meestal heb je ook meer dan één kind. (5)

Belangrijk om in rekening te nemen, is dat sommige ouders financiële steun ontvangen voor het voedingsaanbod op school, onder de vorm van een **korting** of **terugbetaling** vanuit de school, het OCMW of het ziekenfonds. Andere ouders waren op het moment van de bevraging in budgetbeheer, waardoor ze minder zicht hadden op hun inkomsten en uitgaven. Dit kan een invloed hebben op de perceptie van betaalbaarheid.

*Mijn zoon besliste zelf om mee te eten op school. En dan kreeg hij een stempel. Die kaart was meer dan 100 euro voor 10 keer eten op school. Op dat moment zat ik wel in budgetbeheer en was ik nog alleen. Dan is het moeilijker. **Ik weet dat dat toen voor mij in vermindering gebracht was omdat wij een groot gezin waren**. Maar niemand op school wist dat. (6)*

Internaat oké. Ik betaal daar wel 310 euro per maand voor. Als je kijkt wat ze daar allemaal voor krijgt, valt dat theoretisch gezien wel mee. Maar het is natuurlijk wel een grote hap uit

mijn budget. Bijna de helft ervan krijg ik terug door een studietoelage, omwille van een verhoogde tegemoetkoming. Die is extra hoog vanaf het middelbaar. (3)

Ook andere schoolkosten hadden mogelijks een invloed op de perceptie van de betaalbaarheid van het aanbod. De schoolmaaltijden zijn vaak **deel van een grotere schoolfactuur**. De perceptie van de betaalbaarheid van schoolmaaltijden kan beïnvloed worden door de perceptie van de betaalbaarheid van de volledige schoolfactuur.

Ik neem geen warme maaltijden. Alleen al voor de opvang betaal ik 400 euro voor 6 maanden. Stel je voor hoeveel het is als ze daar eten. (16)

Enkele respondenten gaven aan dat de termijn die ze krijgen om de schoolrekening te betalen, bepaalt hoe realistisch een prijs is voor hen.

De school heeft de schoolfactuur in stukken gedaan. Dan was het altijd maar 15 euro per maand. Voor iemand die niks heeft, is dat nog veel. Maar dat was voor ons draaglijk. Zo was haar schoolfactuur betaald tegen dat het grote vakantie was. (6)

De meerderheid van de respondenten gaf aan dat de **prijs van het voedingsaanbod op school idealiter moest verlagen** om meer leerlingen in een maatschappelijk kwetsbare situatie toegang te geven.

Enkele respondenten stelden voor om het aanbod eventueel (**deels**) gratis te maken. Zo gaf een moeder aan dat ze **gratis soep voor elk kind fijn zou vinden**.

Voor mij mag soep gratis zijn. Zo hebben alle kinderen er voordeel van. Maar dat je voor warme maaltijden moet betalen, snap ik. (17)

Sommige respondenten gaven aan dat **een lage prijs voor een voedingsaanbod op school** wel mogelijk was voor hen om te betalen. Volgende suggesties werden gegeven als kostprijs voor een warme maaltijd:

Bijna gratis (2)

2,5 of 3 euro (1)

Ik heb in 't ziekenhuis gewerkt. Dat was 2,50 euro voor de warme maaltijd en 50 cent voor de soep. (8)

Als je in collectieve zit, heb je voor een kind 2,50 euro en voor een volwassene 5 euro voor de hele dag. Als je dat zou nemen als prijs, dan zou de school serieus zijn broek scheuren. (7)

Maar het moet zelfs niet gratis te zijn. Het mag best een beetje betalen zijn. (14)

Ouders waren zich ervan bewust dat het aanbieden van maaltijden aan dergelijke prijzen verlieslatend kan zijn voor een school. Verschillende ouders suggereerden dat scholen eventueel kunnen **differentiëren in prijzen**. Ouders met voldoende financiële middelen betalen dan meer dan ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond of ouders met meerdere kinderen. Belangrijk voor hen was wel dat deze prijsdifferentiatie uitsluitend zichtbaar is op de schoolrekening.

*Ik ben meer fan van de UiTPAS. Iedereen eet gewoon mee. Een maaltijd is dan 5 euro voor iedereen. En als je langskomt met **een UiTPAS met kansentarief** is het 1 euro. Maar je past het niet automatisch aan: de ouders kunnen dat komen vragen. **Dan staat op het gezicht van het kind niet dat die een kansentarief heeft.** Iedereen eet gewoon samen. En op het einde van de rit staat het op de schoolrekening. (3)*

*Misschien kan er een systeem zijn waar **ouders met meer kinderen minder betalen.** Er zijn veel mensen met veel kinderen. (14)*

*Je moet dat op een degelijke manier aanpakken. Je hebt een lijst van wie allemaal een UiTPAS heeft **met sociaal tarief. Voor die mensen is het 50 cent per maaltijd. Voor de anderen 5 euro.** Niemand hoeft te weten hoeveel een ander betaalt. (5)*

FLEXIBEL INSCHRIJVINGSSYSTEEM VOOR VOEDINGSAANBOD OP SCHOOL
De mogelijkheid om flexibel in te tekenen op een warme maaltijd, werd als een meerwaarde gezien. Zo gaf een ouder aan dat ze haar kind niet wenste in te schrijven wanneer die de maaltijd niet lustte. Een flexibel inschrijvingsstelsel gaf haar die mogelijkheid.

's Morgens wordt in de rij gevraagd wie er warm eet. En dan moeten ze hun hand opsteken. Ja, dat vind ik goed. Want als je voor een hele maand moet beslissen wanneer ze mee-eet... Dan kan het zijn dat je kind ziek is of dat er iets op het menu staat dat ze echt niet lusten. Hier op school vinden ze wel dat ze moeten proeven. En dat vind ik heel goed. Maar als je ze laat mee-eten en ze proeven en ze lusten het niet en ze eten hun bordje niet leeg... Dan hebben ze wel de rest van de dag honger. Want als ouder ga je ervan uit dat ze eten, hè. Daarom vind ik het goed dat ze niet elke dag moet mee-eten. (6)

Enkele respondenten beschouwden het voedingsaanbod op school in het verleden eerder als onflexibel, bijvoorbeeld wanneer de school voorwaarden koppelde aan de inschrijving voor het voedselaanbod. Enkele voorbeelden die de respondenten gaven, waren: verplicht zijn om elke dag in te schrijven, het aanbod toch moeten opnemen bij ziekte, ...

*Je krijgt dan een lijst en je kan kiezen uit een gewone maaltijd of een veggie maaltijd. Of broodjes die je kan bestellen. Maar dat is wel **direct voor een hele maand.** Als ze ziek zijn, dan krijg je het niet terugbetaald. **Dan moet je op school hun eten gaan halen.** Zo dom. Dus als hij maandag naar school gaat, maar dinsdag, donderdag en vrijdag ziek is, moet je dat allemaal betalen en op die dagen zelf hun maaltijd gaan halen. (7)*

*In het begin kon je nog kiezen: die dag wel, die dag niet. Maar dan werd er op sommige dagen geen soep gekozen, want champignonsoep wil geen enkel kind hebben. **Dan was het al verplicht op den duur: heel de week of niet.** (3)*

*Omdat mijn kind koken volgt op school, **moet die verplicht op school eten.** Ze moeten dus eten van wat ze maken. Het is 6 euro per maaltijd die ze maken. **Als ik vind dat ze niet moet mee-eten, moet ik een doktersattest afgeven.** Daar sta ik niet achter. (6)*

EETVOORKEUREN EN EETVAARDIGHEDEN

De eetvoorkeuren van kinderen waren bepalend voor ouders om al dan niet in te tekenen op het voedingsaanbod van de school. Zo gaf een moeder aan dat ze haar dochter liet beslissen:

Het is niet dat ik zeg: "Nu moet je op school warm eten." Nee, ik vraag wat ze willen eten: "Ga je warm eten of neem je boterhammetjes mee?" En dan zegt ze: "Wat is het mama?" En dan kan je zien wat ze gaat eten. Dat vind ik heel goed. (6)

Zo gaven 2 respondenten aan geen gebruik te maken van het aanbod (of een deel ervan) omdat hun kinderen het meestal niet lusten.

Ze eet het niet. Het is altijd soep. Mijn kind zegt: "Ik eet geen soep." Ze maken soep van champignons, tomaat, ... Dat eet ze niet. Ze houdt er niet van. (14)

Nee, ze eet geen warme maaltijden meer op school. Ze ziet dat ook niet zitten. Ik denk wel dat de maaltijden goed zijn. Maar ja, ze is aan het puberen. Lekker of niet lekker... Zo stom als het groot is. En dan waarschijnlijk een vriendje of vriendinnetje dat wel boterhammen eet. (5)

Een respondent suggereerde dat de terughoudendheid van haar dochter ten opzichte van het voedingsaanbod op school voornamelijk te wijten was aan haar leeftijd:

Als de ene zegt: "Eikes, da's niet lekker", dan eet de rest ook niet meer. Want dat was een hele goeie eter en die at alles, hè. De leeftijd heeft daar ook een invloed op. Het is een puber. Ik denk dat als ik binnen 2 jaar herbegin met warme maaltijden, het weer wel gaat lukken. (5)

Culturele verschillen in eetvoorkeuren bleken ook een reden om geen gebruik te maken van het voedingsaanbod.

Wij maken ook soep, maar mixen niet alles. Bij ons zie je de groenten. Dat is soep van Guinea. Als ik ze zo maak, eet ze dat wel. Maar een soep met alles gemixt, dat eet ze niet. (16)

Ook **religieuze voorschriften** speelden mee.

Ik maak alles zelf. Zo weet ik heel goed wat erin zit. Op school kan ik niet weten wat er inzit. Wij zijn moslim. Wij mogen geen varken eten. Ik heb geen vertrouwen. Ik verkies alles zelf te maken. (9)

Opmerkelijk is dat meer dan de helft van de ouders aangaf dat een voedingsaanbod op school een **positieve invloed had op de eetvaardigheden van hun kind**. Kinderen die in groep gebruik konden maken van een voedingsaanbod, leerden meer nieuwe dingen eten.

Ze leren dan rapper en gemakkelijker nieuw fruit eten omdat ze dat met de anderen van de klas eten. Ik heb al ondervonden dat ze in de winkel zeiden: "Ik heb dat graag", en dat ik het zelfs niet kende. Zo leren ze dus nieuwe dingen eten. (2)

Gratis fruit op school vind ik heel goed. Dat stimuleert om fruit te eten. Op school gaat dat veel makkelijker dan thuis. (19)

Een respondent nuanceerde dat het best is om bij kinderen al **vanaf jonge leeftijd** in te zetten op het **trainen van eetvaardigheden**. Zijn dochter zat ondertussen in het secundair onderwijs en had zeer specifieke eetvoorkeuren. Voor hem was dit een drempel om haar nog in te schrijven voor de schoolmaaltijden.

Als ze in het lager zitten, kan je de kinderen nog gemakkelijker laten eten. Maar hoe ouder ze worden, hoe moeilijker. Ze hebben dan hun eigen willeke al. (4)

COMMUNICATIE MET DE SCHOOL

Ouders appreciëren het wanneer schoolpersoneel een open houding aanneemt en met hen in gesprek gaat. In situaties waar ouders het moeilijk hebben om de rekeningen te betalen, waarderen ze het als de school samen met hen naar oplossingen zoekt.

*Als je niet op tijd kan betalen, als je in de problemen zit, dan kan je sturen en krijg je direct een antwoord. **De communicatie op sociaal vlak is goed.** Het financieel gedeelte, al is dat nu voor maaltijden of voor de rest: er is altijd wel een mouw aan te passen. (5)*

Enkele ouders gaven aan dat ze deze communicatie doorgaans **zelf initiëren**. Enkele ouders vertelden dat **trots en schaamte** in het verleden zeker een **drempel** waren om te vragen naar een alternatieve betaalregeling. Ook het belang van een vertrouwenspersoon op school wordt vermeld.

***Ik heb op school open kaart gespeeld. Je moet je trots aan de kant zetten, hè.** Ik heb dat toen eerlijk gezegd, ook bij het CLB. Dan hebben zij mij eens een kaart gegeven. Niemand wist dat. Of mij een keer minder doen betalen. **Je hebt mensen die dat niet durven.** Ik doe dat wel. Ondertussen ben ik dat gewoon. Allez, gewoon. Dat kost mij ook nog moeite. Maar ik ga mij daarin niet generen. Vroeger was dat echt mijn trots aan de kant zetten. Ik ben daaruit geraakt. Ik heb zelf mijn boontjes gedopt. Ik moet mij niet minder voelen dan een ander. Mijn kinderen zijn evenveel als een ander kind. Maar de rekening zal misschien in plaats van in 1 keer in 2 of 3 keer betaald worden. (6)*

*Het contact met de school is nu vree goed. In het begin **had ik zo schrik: ik krijg een rekening. Ik moet dat betalen. Dat gaat niet.** Wat moet ik doen? Dan ben ik te weten gekomen dat er een meester was **die hem dat allemaal wat aantrok.** Ik ben dan bij hem geweest. En 2 jaar geleden heb ik met de directrice een goed gesprek gehad. En blijkbaar - maar niemand weet dat op school - komt zij ook uit een familie die in armoede geleefd heeft. **En nu dat ik dat weet, kan ik ook naar de directrice gaan.** (7)*

Een groot deel van de ouders herkende deze gevoelens van angst en schaamte, maar vond dat de school hierin een rol kon spelen door zelf proactief te communiceren.

De communicatie van de school over het voedingsaanbod zorgt er in eerste instantie voor dat ouders het aanbod wel of niet kennen. Sommige ouders gaven aan dat de school proactief communiceerde over alternatieve betaalregelingen of mogelijke oplossingen (bijvoorbeeld een aanbod voor kinderen die niets bijhebben). Ze gaven aan dat dit het voor hen makkelijker maakte om de school in te lichten over hun moeilijkheden met betalingen.

Aan de ingang van de school hangt nu ook een brief. Daar staat op: "Als je problemen hebt, kan je bij die terecht. Weet je niet hoe je met de betalingen moet omgaan? Dan kan je bij die terecht." Dat is echt vree goed. Ik denk dat dat komt omdat het een speciale school is. Ik heb dat nog op geen gewone school geweten. Ja, ze zijn daar in het buitengewoon alerter voor dan in het gewoon onderwijs. (7)

*Bij ons is dat wel **gezegd** in de klas **op het infomoment**. Dat is het eerste middelbaar. Ze zeggen dan niet: "Als er iemand met een lege brooddoos komt." Ze zeggen: "Als er iemand eens zijn boterhammen niet bijheeft, kan die naar het onthaal komen." Daar ligt dan een boterham met choco of confituur. Maar wel goed dat een school dat eigenlijk in het begin zegt. (19)*

Bij de meerderheid van de respondenten gebeurde de meeste communicatie tussen ouders en de school online. Op zich hadden ouders hier weinig problemen mee. De meerderheid van de respondenten had toegang tot online communicatiemiddelen. Toch gaven ze aan dat onlinecommunicatie niet voor alle vormen van interactie geschikt aanvoelde. Er was bij de meerderheid een duidelijke voorkeur voor een **combinatie van online contact en persoonlijke communicatie met een vertrouwenspersoon**.

*Want dan gaat alles online en crasht heel dat systeem 3 keer voor 1 aanvraag. Dan heb je ook zoiets van: ik smijt hem sebiet buiten. Dat is voor iedereen hetzelfde, of je nu financieel in de shit zit of niet. **Het is gewoon heel frustrerend. Alles moet online en alles moet goed werken**. En dat is met het stomste eerst... (5)*

***Alles gaat via Smartschool. En dat contact is er niet. Enkel met het oudercontact, dan zie je die eens**. Er is wel een noodnummer dat je een keer kan bellen. **Maar ja, via dat typen, ik kan dat niet**. Ik moet dat zelf overbrengen. Ik kan dat niet vanachter een scherm, want dan komt dat altijd verkeerd over. Ik heb dat al een paar keer voorgehad. Dat ze in hun gat gebeten waren. Dat ik achteraf zie: "oei, wat heb ik geschreven?" Maar dat ligt aan mij dan, als ik met iets zit, moet dat eruit. Achter een scherm zeg je gemakkelijk dingen die je niet wilt zeggen. Als je voor iemand zit, is dat anders. Dan moet je al nadenken. (8)*

Voor respondenten die het Nederlands niet als moedertaal hadden, kon communicatie met Smartschool wel een drempel zijn. Zij waren dan vaak afhankelijk van een kennis of familielid om de boodschappen op Smartschool te vertalen.

ORGANISATIE VAN HET VOEDINGSAANBOD

Verschillende respondenten bespraken ook **hun ideale locatie** voor de schoolmaaltijd. De meerderheid van de ouders prefereerde de refter. Zo gaf men aan dat kinderen op die manier eens met andere vrienden hun pauze kunnen doorbrengen. Ouders vonden het zeer belangrijk dat kinderen **in groep** konden eten.

*Hier eet iedereen in de klas. De leerlingen met een warme maaltijd, mogen wel beneden eten. Maar voor de rest is het allemaal in de klas. **En ze zitten dan ook niet bij elkaar, hè**. Dat is wel echt spijtig. (8)*

Ook de optie om leerlingen buiten de school te laten eten, werd aangehaald. Wat volgens een respondent ook een mogelijke oplossing kon zijn voor het gebrek aan infrastructuur op school.

*Vroeger had elke school een eigen keuken. De keuken is buiten gebruik gesteld, hè. Zorg dat er een sociaal restaurant is waar de kinderen kunnen komen eten. Dan zit je **op verplaatsing**. **Dat scheelt referruimte**. Ik denk dat er **out of the box** best wel dingen mogelijk zijn. (3)*

Waar het eten gemaakt wordt, speelt voor de respondenten niet altijd een rol. Enkele ouders waren zich wel bewust van de beperkte infrastructuur die sommige scholen ter beschikking hebben. Zo stelde een ouder een alternatieve oplossing voor:

In de school in de stad hebben ze een keuken. Dan kan het daar klaargemaakt worden. Ze maken daar nu menu's die niks voorstellen. Laat hen dan aangepaste menu's in het groot maken voor anderen. Dus gezonde voeding. (5)

Voor enkele ouders was het vooral belangrijk dat het eten **onder toezicht** gebeurde. Zodat ze zeker wisten dat hun kinderen genoeg aten.

*Bij de **boterhammen** is er **minder controle** of ze gegeten hebben of niet. Bij de warme maaltijd moeten ze de borden terugbrengen. Dan zien ze wie niet veel heeft gegeten. Als dat alle dagen is, kan er wel een belletje rinkelen. Als ze een eigen brooddoos bijhebben, niet. (8)*

***Ik vind het wel belangrijk dat ze op school eten**. Thuis kunnen ze het gemakkelijker aan de kant schuiven. Omdat ze het niet lusten. Maar op school moeten ze. **Daar zijn ze strenger**. Ik moest vroeger ook op school eten en dat waren ook vaak dingen die ik niet lekker vond. Achteraf ben ik wel dankbaar dat ik dat allemaal heb gegeten. (4)*

SCHOOLBREED AANBOD (IEDEREEN EET HETZELFDE)

Meer dan de helft van de ouders **wil dat elke leerling een gelijkwaardige maaltijd kan eten op school**. Het was voor hen hier vooral belangrijk dat ouders en/of leerlingen niet moeten kiezen tussen verschillende opties met verschillende prijzen.

*Ik prefereer dat de school het eten maakt. **Zodat elk kind een maaltijd aan dezelfde kostprijs heeft**. (14)*

*Het is **belangrijk dat het voor iedereen hetzelfde** is. Niet van: die heeft dat en dat kost meer geld. Hoe klein ze ook zijn, eens ze weten wat alles kost, beseffen ze ook dat de ene een visschotel heeft en de andere maar gewoon een witte pasta. (5)*

*Want dan zijn ze gelijkwaardig. Je moet de gevoelens van kinderen niet onderschatten. **Ze gaan altijd zien: "Die eet beter dan ik."** Sommigen zijn daar gevoelig aan. Ze kijken altijd in het bord van anderen. Daarom eten ze beter allemaal hetzelfde. (9)*

Een ouder gaf aan dat wanneer iedereen op school eenzelfde schoolmaaltijd krijgt, er idealiter geen onderzoek gedaan moet worden naar de reden waarom leerlingen geen warme maaltijd eten thuis.

***Niet invullen voor een ander**. Wat betekent: je weet nooit wat er is. Je gaat nooit van jezelf uitgaan wat er met de kinderen aan de hand is. Elk kind heeft recht op een warme maaltijd. Of die dat nu thuis wel of niet kan krijgen. Het is niet aan ons om uit te zoeken wat er aan de hand is of waarom het aan de hand is. Maar beeldt u in dat de **kinderen op school dezelfde maaltijd** krijgen en gewoon gezellig in groep kunnen eten. (3)*

Toch waren er ook enkele ouders die een **voorkeur hadden voor een voedingsaanbod met keuzemogelijkheden voor de leerlingen**. De voornaamste redenen hiervoor waren **de eetvoorkeuren** van de kinderen en het feit dat niet alle kinderen het eten zouden lusten.

Dat de kinderen kunnen kiezen wat ze willen nemen. Want ja, iedereen hetzelfde eten... ik denk niet dat iedereen alles gaat lusten. (4)

3.3. Meenemen van een eigen schoollunch (brooddoos, lunchpakket, tussendoortjes, ...)

De meerderheid van de ouders voorziet de lunch en tussendoortjes meestal zelf. Dit kan op verschillende manieren. De meerderheid geeft deze lunch mee naar school. Enkele ouders geven budget mee aan hun kinderen om onderweg een lunch te kopen. Enkele ouders gaven aan dat hun kinderen 's middags thuis komen eten.

3.3.1. Hoe beslissen ouders welke voeding ze meegeven naar school?

Er werd gevraagd op basis van welke factoren de respondenten beslisten wat ze gaven van voeding, zowel voor lunch op school als thuis. De factoren die het meest aangehaald werden, zijn:

- gezondheidswaarde;
- variatie;
- prijs;
- eetvoorkeuren;
- honger vermijden.

Sommigen haalden slechts één beslissende factor aan. Andere ouders letten op een combinatie van factoren.

*Ik vind **variatie** heel belangrijk. Het hangt af van wat mijn zoon **lekker** vindt. En ook voor de **gezondheid**, die belangrijk is. **Soms gebruik ik het als beloningssysteem: als hij iets goed doet, mag hij kiezen wat hij wil.** (18)*

GEZONDHEIDSWAARDE

Een groot deel van de ouders houdt rekening met de gezondheidswaarde bij het kiezen van voeding voor op school. Het concept 'gezond' werd door de ouders op verschillende manieren ingevuld. Sommigen kozen er eerder voor om te elimineren wat ongezond is, zoals chocolade(pasta), snoep en koeken. Andere ouders gaven aan dat ze bepaalde zaken, zoals fruit, willen meegeven omdat het gezond is.

*Als ik zelf eten maak, dan geef ik ze brood met boter, kaas of pindakaas. Maar **soms willen de kinderen boterhammen met chocolade eten. Ik geef dat niet.** Altijd chocolade is slecht voor de tanden. (12)*

*Gezond eten is een beetje duur. **Fruit** is duurder dan koekjes, maar ik vind gezond eten belangrijk. Als kinderen **gezond eten, gezond leven, is er een gezonde geest.** (11)*

***Ja, gezond. Thuis eten is beter dan bij de bakker kopen.** Shoarma en andere dingen koop ik niet. Bakkerij, ik niet. Ze wil met haar vrienden naar de bakkerij of naar het restaurant en*

samen eten. Gisteren ging ze met haar vriendin naar een **restaurant**. 's Avonds had ze buikpijn en vandaag gaat ze niet naar school. (10)

Ik koop dat bewust niet, choco en toestanden. Ik heb alleen een beetje honing om in de thee te doen. (20)

VARIATIE

Verschillende ouders vonden het belangrijk dat hun kinderen niet elke dag hetzelfde eten. Enkelen hielden daar rekening mee, zowel bij het vullen van de brooddoos, als bij het zelf bereiden van de maaltijden.

Daarom eten ze niet op school maar thuis. Allemaal verschillende dingen, zoals vandaag kaas en morgen iets anders. (11)

PRIJS

De meerderheid van de ouders lette op de prijs van het voedingsaanbod.

Als je echt niets in de ijskast hebt. Als het echt niet gaat. Wat koop je? Zo'n brood van 70 cent. En een pot confituur. Dan heeft je kind toch eten mee, hè. Beter dat dan niets. Maar er is wel brood om te eten. Wat voor mij dan het belangrijkste is. Salami is er bij ons ook. Je kijkt ook wel naar het goedkoper beleg. Je gaat geen zalm of keidure ham daartussen gooien. (19)

Voor velen was de prijs van het voedingsaanbod op school de reden om eigen maaltijden klaar te maken.

De supermarkt is ook duur maar je vindt er wel alles en je kan het in grote hoeveelheden kopen. Dus eten kost minder. Het is beter en goedkoper dan op school en in een restaurant. (13)

EETVOORKEUREN

Bij de meerderheid van de respondenten beslisten hun kinderen mee wat er in de brooddoos zit, op basis van hun eetvoorkeuren. De ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen lusten wat er in de brooddoos zit.

Waar ik op let bij mijn kinnekes is wat ze lusten. De ene is een goede eter, maar eet niet alles. De andere lust niet alles en is een slechte eter. Dus ik geef gewoon mee waarvan ik zeker weet: dat eten ze op. En dat is meestal een boterham met choco. Maar de laatste tijd vinden ze dat niet meer lekker. En dan moet ik iets anders zoeken. Nu doe ik er vlees tussen en dat wordt opgegeten. Dus dat is goed. (2)

Ze eet heel graag pasta. Een keer in de week maak ik dat. Andere keren geef ik boterhammen met kaas of chocolade mee. Bij boterhammen met kaas doe ik crème fraîche of mayonaise. Ze houdt van pizza. **Elke dag zegt mijn kind: "Mama, ik wil pizza."** (15)

Ik geef durum mee. Als ik haar boterhammen met kaas geef, dan neemt ze die mee terug. Pasta eet ze, durum en brood met chocolade. (17)

Ouders vinden het soms moeilijk om weerstand te bieden aan de eetvoorkeuren van hun kinderen. Het vraagt tijd, energie en geld om eten klaar te maken. Zo geeft een

respondent aan dat een “nee” van haar dochter nog moeilijker is omwille van haar beperkte financiële mogelijkheden.

*Ik weet wat mijn kinderen willen. Als ik niet te veel moeite wil doen om nieuwe dingen aan te leren, dan steek ik er niks nieuw in en **maak ik gewoon wat ze willen hebben**. 's Morgens moet dat allemaal snel gaan, want het is al hectisch genoeg, dus **kies je rapper voor de gemakkelijke optie**. Als het maar niet te veel energie kost om nieuwe dingen te laten eten. (2)*

*Is het **vermoeiend** om eten te maken voor kinderen die het niet moeten hebben? Ja, absoluut, 100 procent. Dat is nooit plezant, om uw laatste euro uit te geven aan voeding als uw kleine zegt: “Nee, dank u.” (3)*

Ouders geven aan hun kinderen te vragen wat er in de brooddoos moet en geven dit ook vaak mee. Soms sturen ze bij en bieden ze zo tegengewicht. Of wisselen ze af tussen zelf kiezen en de keuze laten aan het kind.

Als ik vraag: “Wat moet tussen uw boterhammen?”, zeggen ze: “Choco, kleurenchoco!” Iets anders komt daar niet uit. Dan zeg ik: “We nemen vandaag kaas mee en kippenwit.” Dan is het ook goed. (2)

*Alle kinderen houden van boterhammen met chocolade. Altijd als ik dat meegeef, blijft er niets over. Ik geef dat **een keer per week** mee. (16)*

Het is al gebeurd dat ik geen pot choco kon meenemen. We hebben nog iets anders in huis. We gaan dat eerst opeten, en dan pak ik volgende week een pot choco mee. Dikwijls vraagt ze: “Ik moet dit hebben.” Uiteindelijk eet ze het niet op. En dan zeg ik: “Eerst opeten voor ik iets nieuws koop.” (1)

De **leeftijd van de kinderen** had een invloed op hun eetvoorkeuren. Voor ouders van leerlingen uit het secundair onderwijs kan het uitdagender zijn om hen iets te laten eten tegen hun zin. Ook de invloed van leeftijdsgenoten wordt als groter ervaren.

*Die van het middelbaar begint nu te denken dat hij ook **speciallekes** moet meepakken. Hij mag een keer in de week eens noodles hebben, maar hij wil dat dan elke dag. Hij **wil altijd dingen die een ander heeft**. Hij is momenteel aan het puberen. Nu passeert hij elke dag aan een boer die een automaat heeft met verse sapjes. “Mama, kan je mij elke dag 2,80 euro meegeven?” Ik zeg: “Dat denk ik niet.” (19)*

Bij een groot deel van de ouders heeft hun cultuur een invloed op wat ze meegeven naar school. Sommige ouders kozen ervoor om kinderen thuis te laten eten. Ze prefereerden te koken volgens de eigen **culturele eetgewoontes**.

Ja, de kinderen eten van ons eten. Dat is Syrisch, zoals humus, kaas van Syrië, maar ook andere kaas zoals La Vache qui rit, soms yoghurt, soms eieren met tomaten. (13)

HONGER VERMIJDEN

Een groot deel van de ouders vond het in eerste instantie belangrijk dat hun kind een volledig middagmaal at. Verschillende ouders kozen daarom voor iets dat de kinderen graag eten. Andere ouders gaven aan dat ze hen iets meegaven dat makkelijk en snel te eten is, zoals een boterham.

*Ik maak haar boterhammen zodat ze die opeet. Ik heb altijd geprobeerd om alle dingen mee te geven. **Maar het is nooit gelukt.** Ja, ik geef altijd hetzelfde mee. Het blijft tot nu toe elke dag choco. Het is zij die het moet eten. Ik weet wat ze gaat doen als ik iets anders in haar brooddoos doe. Ofwel komt het weer mee. Ofwel ligt het in de vuilbak. (4)*

*Ik was er dingen aan het insteken en dan keek ik wat ze terug meebracht naar huis. Ze had het niet opgegeten. Ze heeft ooit eens een volle brooddoos terug meegenomen. Ze zei: "Ik wou naar toilet en nadien had ik geen tijd." **Nu geef ik altijd boterhammen mee. Iets dat snel opperaakt,** zo eet ze. Want als ik zie dat er nog iets inzit, **vraag ik me af hoe ze doorheen de dag is geraakt.** (16)*

Een ouder verwees naar haar eigen jeugd in maatschappelijke kwetsbaarheid, waar ze zelf veel voedselonzekerheid had ervaren. Hierdoor stond voor haar het vermijden van honger centraal.

***Ik heb altijd schrik dat de kinderen verhongeren.** Die van mij verhongert niet. Hij heeft dat al gezegd tegen het CLB: "Ik moet veel eten van mijn mama." Bij de controle van het gewicht en het meten, zegt hij dan: "Ja, ik ben een beetje te zwaar. Ik moet veel eten van mijn mama." Maar het is wel zo, hè. Ik zeg: "Eet dat maar leeg, eet voort, pakt u nog iets." Dat is omdat het bij ons thuis wat minder was. Ik kan het niet aanzien als een kind honger heeft. (8)*

3.3.2. Welke drempels ervaren ouders bij het voorzien van een schoolmaaltijd?

Aan de ouders werd gevraagd of het moeilijk of makkelijk was om hun 'ideale lunch' mee te geven. Een groot deel van de respondenten ervoeren meerdere drempels:

- betaalbaarheid;
- mentale draagkracht;
- voedselomgeving;
- drempels in het voedingsbeleid op school;
- angst voor het stigma.

Een ouder gaf aan dat het vooral moeilijk was om alle wensen met elkaar te combineren.

*Het belangrijkste voor een maaltijd: goedkoop, gezond en gemakkelijk. **Liefst van al wil je alle drie. Maar dat is heel moeilijk.** Wil je goedkoop en gemakkelijk? Dan gaat het niet gezond zijn. Wil je gezond en goedkoop, dan wordt het niet gemakkelijk. Want je moet een hele maaltijd bereiden. Wil je het gezond en gemakkelijk, dan gaat het niet goedkoop zijn. En ik ben bang dat als ze het gemakkelijker maken, dat goedkoop dan gaat wegvallen. En dan gaan de ouders het meeste lijden. (3)*

BETAALBAARHEID

De helft van de respondenten vertelde dat ze niet altijd voldoende financiële middelen hebben om eten te voorzien voor het gezin.

*Ik heb die van mij toch een paar keer **met enkel een briefje voor de juf in de brooddoos** naar school moeten sturen. Als alternatief... **wat had ik nog? Een stuk pizza. Maar dat mag niet.** Ik heb gewoon gezegd: "Soms heeft de voedselbank te weinig goederen om de week door te komen. Ik zal er een briefje insteken." Dat was goed. (20)*

Als iemand het geld en het budget heeft, dan koop je alles op voorhand. Dan is er genoeg. Als het laatste van de maand is, probeer je daar nog net een brood van te halen. Dan hoop je dat je het haalt tot het einde van de week. Halverwege de week is het brood op: shit, dan moet ik nog bijhalen. **Maar heb ik nog geld voor brood?** Wat ga ik in de plek laten vallen? Wat kan ik doen? Wat kan ik wel nog kopen? Wat kan ik niet kopen op het einde van de maand? (3)

Zo gaf een groot deel van de ouders aan dat ze niet voldoende financiële middelen hadden om voeding te voorzien voor iedereen van het gezin. Ouders kochten dan eerst voeding voor hun kind. Ze ontzegden zichzelf een maaltijd om voldoende eten te kunnen meegeven naar school.

Wij zitten ook niet meer in die situatie dat we een boterham moeten halveren omdat ze anders niks heeft. Voor mij is het nu een pak gemakkelijker geworden. Nog niet zolang. Maar ik weet waarvan ik kom. **Een boterham weggeven zodat mijn kinderen kunnen eten, dat is iets wat ik lang en heel goed gekend heb.** (7)

Daarom dat ik alleen maar 's avonds eet. Omdat hij dan 3 maaltijden zou hebben. (20)

Dat is ook duur. Komkommer zo niet. Tomaten wel. **Je bespaart dan op iets van jezelf, hè.** Het is daarmee dat ik zeg: je maakt dat het lukt. (6)

Dat ik het heel belangrijk vind dat mijn kinderen eten hebben. **Ik zou van mijn eigen gezondheid pakken en aan hen geven.** (21)

Hoeveel kan ik zelf nog eten als het brood bijna op is? Want: **"Mama heeft nu geen honger, eet jij maar."** Dat is iets dat ik heel goed ken. En met mij veel alleenstaande ouders. (3)

Of ouders voldoende financiële middelen hadden om voeding te kopen, was ook afhankelijk van het aantal kinderen en van de **leeftijd** van hun kinderen. Zo gaf een respondent aan dat haar zoon uit het secundair veel meer at dan haar zoon in het basisonderwijs.

Ik zou dus eerder leerlingen in een middelbare school een maaltijd geven dan in een lagere school. **Eens dat die in de pubertijd zitten, eten die de oren van je hoofd.** Dan ben je blij dat ze al iets hebben gegeten op school. Mijn zestienjarige gaat speciaal werken om zijn honger te stillen. (20)

Voor een groot deel van de ouders was de **hoge prijs van verse voeding en groenten en/of fruit** een mogelijke drempel. Enkele ouders gaven aan dat ze dan toch voor ongezonde voeding opteerden omdat dit betaalbaarder was.

Ik snap dat ze op school niet willen dat je ongezond eet. **Het gezonde eten is om een of andere reden veel duurder.** Dan leg je ook weer de last op de ouders omdat het weer volgens bepaalde normen en regels moet zijn. (3)

Ze zeggen allemaal: je moet gezond eten. Oké. Ik ga daar allemaal mee akkoord. Zelf moet ik ook een dieet volgen, maar dat kan ik niet. **Want alles wat gezond is, is kweetniethoe duur. En alles wat vetzig en ongezond is, is kweetniethoe goedkoop. Zou het niet tijd worden dat ze het omdraaien?** Met hun campagnes van: "je moet gezond eten." Dat ze maken dat de mensen het kunnen betalen. Dan zullen ze gezond eten. Als ik met 2 euro moet kiezen tussen 2 keer een hamburger van 1 euro of iets vree gezonds, ik weet wel wat ik moet kiezen: een hamburger. (6)

Niet voldoende financiële middelen hebben om een (voldoende) gezonde maaltijd mee te geven, werd door een respondent als beschamend beschreven.

*Ik gaf toen chocoladebrood van den Aldi. Individueel verpakt. **Ik ben daar nu nog beschaamd over.** Dat mijn zonen dat altijd kregen. Dat was altijd in een zakske in de brooddoos. Soms deelde ik dat in 2. Ik zei dat ik dat meegaf omdat ze dat lekker vonden. Maar kinderen praten. Kinderen vertellen. Mijn kindje zei op een moment: "Mijn mama had geen brood thuis." **Het heeft heel lang geduurd voor ik dat heb toegegeven.** (21)*

Enkele ouders kenden en combineerden verschillende strategieën om toch maar aan voldoende en volwaardige voeding te geraken aan een lagere prijs.

*Ik haal 'Too Good to Go'-pakketten. Dat steek ik dan in mijn diepvries. Bij ons in de Delhaize krijg je vlees en vis of charcuterie. **In de GB ga ik 's morgens kijken als die opengaat wat er min 50 % staat en dat pak ik ook mee.** Wat ik ook doe is: als ik gekookt heb en ik heb nog vlees, patatten en groenten over, dan steek ik het in de diepvries. En **zelf brood bakken.** Dat is goedkoop. Misschien niet van elektriciteit. Maar in mijn gedacht is dat goedkoper. (7)*

*Ik ken die **Facebookgroep 'koopjesjagers'** ook, hè. Dat is interessant. **Ik doe soms 5 winkels.** Dat is praktisch en financieel gezien een heel geregeld. We hebben de luxe dat we een auto hebben en dat er een Jumbo en een Lidl is. Om de zoveel weken ga ik eens naar daar. Mijn melk haal ik in de Jumbo of in de Lidl omdat ze daar vierkante brikken hebben. Dat neemt minder plek in. (5)*

MENTALE DRAAGKRACHT

Niet alleen de financiële prijs van voeding werd als drempel ervaren bij het meegeven van schoolmaaltijden, ook de mentale prijs. Ouders ervoeren veel planlast wanneer ze bezig waren met het voorbereiden van de maaltijden. Ook wezen ze erop dat de zorgen om niet genoeg eten te kunnen voorzien veel mentale druk veroorzaakten. Deze ouder getuigde over de **schuldgevoelens** die ze had ten opzichte van haar kinderen:

*Mijn oudste zoon... Op een gegeven moment belde de zorgjuf: "Mag ik je eens spreken? Wij geven altijd melk en thee aan jouw zoon. En die zegt altijd: Ik wil dat niet." Ik dacht: waar is hij mee bezig? En mijn zoon zei: "Ik wou niet drinken omdat er een rekening zou komen." Kinderen nemen dat mee. **Dat is precies of hij wil zorgen voor mij.** (21)*

Een groot deel van de respondenten stond **er (deels) alleen voor in de opvoeding van hun kind.** Als alleenstaande ouder was het moeilijk om alle taken van het huishouden geregeld te krijgen.

***Als je alleen bent, zeg je niet: "Mijn partner gaat nog even naar de winkel."** Als je een kind hebt van 4, 5 jaar dan moet je zeggen: "Oké, we moeten nog naar de winkel. Kleed je maar aan." Of: "Wandel te voet mee naar de bakker. We hebben brood nodig voor morgen." Nee, dan is het: "We zullen morgen wel een smoske halen. Ik snap dat je moe bent van school. We moeten nu niet meer naar de bakker gaan." (3)*

Niet alleen het ontbreken van een partner, maar ook **het ontbreken van een breder sociaal netwerk** (bv. omwille van migratie) werd aangehaald als mogelijke stressfactor.

Elke situatie is anders. **Ik heb geen familie.** Als je iemand moet vragen: "Kan jij voor mijn zoon...?" Dat is moeilijk. (18)

VOEDSELOMGEVING

Enkele respondenten gaven aan dat **de locatie van hun woning** een invloed had op de bereikbaarheid van voedingswinkels. Sommigen moesten grote afstanden afleggen.

*Als ik brood vergeten was, dan was dat 's ochtends nog snel naar de bakker. Tot ik naar de sociale wijk verhuisd ben. **Dan duurde naar de winkel gaan voor brood praktisch even lang als richting school gaan.** Dan waren er momenten dat we gauw een sandwichke pakten en picknickgewijs naar school gingen. (3)*

*Natuurlijk is het een stuk rijden naar het **Abattoir.** Dat is 25 km op en 25 km terug. De naft kost ook geld, maar mijn vlees is daar zoveel goedkoper dat ik toch nog goedkoper uitkom. Dus je blijft dat gewoon doen. (7)*

De bereikbaarheid van de winkels wordt niet enkel bepaald door hun locatie, maar ook door **de transportmogelijkheden van de respondenten.** Zo gaf een respondent aan dat ze het door **vervoersarmoede** (het niet beschikken over een geschikt transportmiddel) extra moeilijk vond om het huishouden te doen, te koken, brooddoos te maken, ...

*Dat betekende dat ik 's morgens mijn dochter om 7 uur naar school moest brengen. Als allereerste kleine. Zorgen dat de boterhammen klaar zijn. **Dan nog een uur fietsen naar het werk. Ah ja, ik had geen auto. En je moet er nog geraken. Ik was fysiek niet zo sterk. Op dat moment had ik nog geen elektrische fiets. Dan nog 20 minuten te vroeg aanwezig zijn. Want stel dat je voor een treinspoor stilstaat. En dan dus in totaal anderhalf uur onderweg naar daar. En dan begint je werkdag. Dan moet je anderhalf uur terugfietsen. Je bent dan een van de laatste ouders die ze komt ophalen op school... Dat waren voor mij de grootste heldagen. Dat was thuiskomen, proberen eten te maken. Maar je hebt geen fut meer. Je bent alleenstaande moeder. Ge moet erdoor tot dat ge erdoor zijt. (3)***

DREMPELS IN HET VOEDINGSBELEID OP SCHOOL

Een groot deel van de ouders was op de hoogte van het voedingsbeleid op school. Veel ouders waren akkoord dat dit nuttig kon zijn.

Ze pleiten er echt voor gezonde voeding. Ook voor de ouders die geen Nederlands kunnen, worden er folders uitgedeeld met afbeeldingen op: dit mag zeker niet. Nee, koeken met chocolade mogen ook niet. Maar liefst ook geen choco tussen de boterhammen. Er worden ook alternatieven gegeven: je kan ook groentjes en zo ertussen steken. (20)

Een enkele ouder was zelfs voorstander van een strenger voedselbeleid. Doordat leerlingen veel mochten meenemen naar school, at haar zoon vaak dingen zonder dat zij dat toegelaten had. Een ander respondent gaf aan dat ze het belangrijk vond dat ze als school en ouder op één lijn stonden.

*Wanneer ze toelating van de ouders hebben, mogen ze de school verlaten. **Zij kopen dingen, dingen die niet goed zijn voor de gezondheid en nemen dat mee naar school. Mijn kind eet dat dan ook.** Hij eet koekjes, chocolade. Ze hebben energydrinks gedronken. Dat werkt*

een beetje op mijn zenuwen. Op 11 jaar moet je geen geld hebben, hè. Sommige kinderen hebben 20 euro. Dat is te veel voor een kind van 11 jaar. Voor hen is dat een plezier. Maar mij stoort dat. Ik wil dat hij eet wat ik heb klaargemaakt. Maar hij is een kind. Dus ja. Natuurlijk eet hij wat de andere kinderen hem geven. (9)

*Ja, er zijn kinderen met overgewicht. Dan gaan ze naar het CLB en dan krijg je onder uw vijs omdat ze overgewicht hebben. Maar als ze er op school niets aan doen en gij staat daar te vechten. Ze krijgen dan eens een centje mee en dan gaan ze een snoepje uit de automaat halen. Het blijven kinderen, hè. Een appel of een stuk chocolade, dan is de keuze snel gemaakt. Als je daar dan geen structuur aan geeft als school, natuurlijk loopt het dan mis. **Het ligt niet enkel en alleen aan de school, als ouder moet je ook meewerken. Je moet kunnen samenwerken.** (7)*

Toch was het voor enkele ouders soms moeilijk om te voldoen aan de voorschriften die opgenomen zijn in het voedingsbeleid, waardoor die eerder een drempel vormen. Soms was er bijvoorbeeld **verwarring** over wat wel of niet kon, of vonden ze sommige regels onlogisch. Ouders gaven ook aan dat er vaak verschillende afspraken waren in éénzelfde school voor de verschillende leeftijdsgraden.

*Er zijn veel regels. Veel dingen zijn verboden, verboden, verboden. Maar pizza is niet verboden. **Boterhammen met chocolade zijn niet verboden in de kleuterklas, maar wel in de lagere school.** Bij ons op school is het ook verplicht om fruit of groenten mee te geven. Je mag ze niet alle twee tesamen meegeven. Je moet kiezen. (15)*

In het lager mochten ze alleen plat of bruiswater en melk. Fruitsap mocht niet. Maar dan gaan ze naar het secundair onderwijs. Daar hebben ze dan weer wel Cola Zero en Fanta, dezelfde school. (5)

Culturele verschillen en de **thuisstaal** dragen er mogelijks toe bij dat ouders het voedingsbeleid niet begrijpen of niet akkoord zijn.

*Bij mijn dochter was het **verboden om te delen** wat ze meehebben in de brooddoos. Daar ben ik het niet mee eens. Men moet de maaltijden delen. Het is waar: voor mij is dat een beetje moeilijk. Want er zijn mensen die varken eten en wij mogen dat niet. Maar ondanks dat: ik wil graag dat mijn kind geeft aan anderen. Er zijn scholen die zeggen dat dat verboden is. En dat is jammer. (10)*

*In het begin van het schooljaar krijgen we altijd een briefje mee: mama's en papa's, asjeblijft geen warme maaltijden meegeven. En dan denk ik: "Waarom stuur je dat?" Wij eten **geen boterhammen** in onze cultuur. (22)*

Enkele ouders gaven wel aan er in het voedingsbeleid van de school rekening gehouden werd met armoede. Zo meldden ze dat sommige scholen een **aangepast traktatiebeleid** hanteerden.

*Toen mijn zoontje nog in de kleuterklas zat, wilde ik iets geven met verjaardagen. Ik had dan alleen oude koekjes van de voedselbank. De tweede keer bleken die vervallen te zijn. Dan hebben ze voor **heel de school besloten dat niemand nog traktaties meebrengt.** Maar dat de juffen altijd iets voorzien. **Op zich ben ik blij dat dat afgeschaft is.** Want bij mij gaf dat heel veel stress. Omdat je dan toch iets wil zoeken en wil geven. Maar je kan niets gaan kopen. Ge ziet maar wat ge hebt. (20)*

Bij onze zoon deden ze dat anders op school. Bij kindjes die jarig waren, maakten ze pannenkoeken of fruitsla bijvoorbeeld. Dan zei de juf: "Mama, gaat het om 5 appels mee te

brengen? Of een pakje bloem?" Dus geen hele dure dingen. Je hoeft niet voor elk kind iets mee te brengen. Het is miniem en toch heb je het gevoel dat je hebt kunnen trakteren. (18)

ANGST VOOR HET STIGMA

Een groot deel van de ouders wilde financiële zorgen liever verbergen. Ze wilden niet dat dat zichtbaar was omdat hun kinderen dan mogelijk gepest zouden worden.

*Het belangrijkste is dat je er geen stigma van maakt. Als je gaat zeggen: die kleine krijgt dat wel, die niet, dan weten ze dat er iets is. En dan krijg je een stigma. Dan gaan ze zeggen: "Gij krijgt dat gratis. Waarom krijg je dat gratis? Gij zijt arm. Zwerver!" **Dan krijg je ruzie onderling** en dan ga je een stigma creëren en dat wil niemand voor zijn kind. Elk kind heeft recht op goed eten op een goede manier. Voeding heb je nodig om te studeren. Sowieso. (3)*

*Dat niemand je kan viseren omdat je het financieel niet kan. **Jongeren en kinderen zijn hard voor elkaar**. Daarom zijn dat niet die ouders. Ik ben trots op deze school. Maar de jeugd is hard naar mekaar. (6)*

Of dat ze geen boterhammen hebben. Dat ze in de refter zeggen: "Oh jij hebt geen boterham mee." Nee, neem dat kindje apart mee. (19)

3.3.3. De (gewenste)ondersteuning

Bij de vraag of ze extra hulp of ondersteuning gebruikten of nodig hadden om een schoolmaaltijd te kunnen meegeven, haalden de respondenten verschillende elementen aan:

- informeel sociaal netwerk;
- internaat;
- een vertrouwenspersoon op school;
- voedselhulp;
- ondersteuning d.m.v. educatie;
- structureel armoedebeleid.

Opvallend was wel dat een groot deel van de ouders het moeilijk vond om nu of in het verleden ondersteuning vanuit officiële instanties te aanvaarden.

Ik fix dat zelf. Ik ben een fixer. (7)

Wantrouwen en schaamte waren de belangrijkste redenen om niet voor de eigen situatie uit te komen en geen ondersteuning te vragen of te aanvaarden. Zo verwezen enkele respondenten naar eerdere **negatieve ervaringen met andere instanties**. Ook de angst voor **sancties** en het **verliezen van hun autonomie als ouder** speelde vaak mee.

*Ik heb geen weet van een actie voor kinderen zonder brooddoos. Ik heb van mijn vriendin gehoord: als je een kindje zonder brooddoos of zonder brood naar school brengt, kan jij problemen krijgen met het CLB als dat 2 of 3 keer gebeurt. **Dan gaan ze je kindje afpakken**. Maar ik heb dat nooit meegemaakt. Ik doe altijd brood in de brooddoos. (18)*

*Dan bellen scholen: die heeft altijd een lege brooddoos bij. Dan halen zij er **andere instanties bij die geen goeie bedoelingen hebben**. Dan komen ze je leven overhoop halen. (19)*

En dan kwam de vraag: "Wat is er aan de hand? Kunnen we met iets helpen?" **Ik wou ook niet te veel onderzoek.** Dat is voor mensen vaak een drempel: om niet alleen die lege brooddoos toe te geven, maar alles dat erachter zit. (20)

Ik durf daar nu eindelijk voor uit te komen. Moest je die vraag 2 jaar geleden gesteld hebben, ik zou niets zeggen. Dan zou ik beschaamd zijn. Nu heb ik die drempel overwonnen. Dat heeft een paar jaar geduurd, hè. Ook voor die om het vertrouwen te winnen. **Want je hoort rare verhalen over kinderen die afgepakt worden. Die angst, hè.** (21)

Ik heb alle soorten assistenten gezien. Er is een systeem in België. Zij zeggen: "Ik ga je helpen." Maar ze moeten rapporteren aan het hoofd. Dat is de procedure. Als zij zien dat jij niet meegaat in de procedure, dan vertellen ze dat aan een andere persoon. **Die maakt een rapport en dat gaat je in de problemen brengen.** (18)

Een respondent beschreef dat door het aanvaarden van ondersteuning haar de autonomie ontzegd werd om bepaalde keuzes zelf te maken.

Heel de tijd: "Breng dit. Breng dat. Verkoop je auto. Doe dit." Nee, je stresst mij. Asjeblijft. Ik kan al die dingen niet... "Je moet dit. Je moet dat." Wacht maar. Want als ik in die situatie met het OCMW blijf, word ik misschien ziek, hè. Gewoon stress. Stress is niet goed voor mij. En het OCMW weet dat. **Ik ga proberen mijn eigen weg te zoeken.** (19)

Ook de manier waarop bepaald wordt wie recht heeft op een ondersteuning of tegemoetkoming wordt vaak als onlogisch gezien.

Ook als je geen recht op het sociaal tarief hebt, is het leven duur. Je hebt geen recht als je geen schulden meer hebt of als je iets meer verdient. Mensen kunnen ook hoge vaste kosten hebben. Daar wordt geen rekening mee gehouden. Het is niet zwart-wit, het leven is ook niet zwart-wit. (5)

INFORMEEL SOCIAAL NETWERK

Enkele respondenten gaven aan te rekenen op de hulp van mensen in een vergelijkbare situatie.

Je merkt dat er veel solidariteit is bij mensen in armoede. Je helpt mekaar. Pay forward is een gigantisch systeem dat werkt. Als je ziet dat iemand in nood is...Je weet hoe het was, de dag dat je niets had. Je weet hoe dat voelt. Als je ziet dat iemand net in die situatie is, dan zeg je: "Oké, ik help je eruit." **Dat is een bepaalde empathie die je alleen kent als je in de shit hebt gezeten.** (3)

Ik heb ook aan mijn kinderen geleerd om altijd te delen. Arme gezinnen, **dat zijn eigenlijk meestal de mensen die delen.** (21)

Een respondent beschreef de **verbondenheid** met mensen in een vergelijkbare situatie en het **begrip** dat ze van hen ervaarde.

Elk huisje heeft zijn kruisje. **Zo heb ik geleerd: ik ben niet de enige. Daar haal ik mijn kracht uit.** Want iedereen zegt tegen mij: "Amal, jij blijft doorgaan." Ja. Ik blijf lachen voor de glimlach van mijn kinderen en voor **de mensen die rond mij staan.** Want ik heb alleen mensen rond mij die allemaal een rugzak dragen. Mensen aan wie ik het kan vertellen, want die begrijpen het. Niet die mensen die chichi lopen. Dat ik denk: blijf met uw voeten op de grond. (21)

Enkele respondenten gaven aan dat ze het zelf ook belangrijk vonden om steun te kunnen geven.

Voor zo'n klein kind heeft ze 6 halve stukjes mee. En dan nog een appel. Wat te veel is, kan ze dan geven aan iemand die geen boterhammeke meeheeft. (6)

*Soms maak ik koekjes. Of broodjes. En dat delen ze met vrienden. En de vriendjes zeggen dat het goed is. **Het doet me plezier om extra mee te geven** voor de kinderen en hun vrienden. (10)*

INTERNAAT

3 respondenten besloten om hun kind in te schrijven op internaat. Ze gaven aan dat dit hen ademruimte gaf om te werken aan hun eigen mentale gezondheid, een studie te beginnen,...

*Want ik wil niet dat **als het mentaal slechter gaat met mij** en ik nachtmerries heb en helemaal niet goed meer slaap, dat dat ten koste gaat van haar welbevinden. En dat is de reden waarom ik gezegd heb: internaat oké. Het is natuurlijk wel een grote hap uit mijn budget. Maar zo moet ik niet meer zorgen dat er boterhammen zijn, dat ze naar school gaat, zorgen dat er dit, zorgen dat er dat, ... Die stress: zorgen dat er boterhammen zijn. (3)*

Toch werd dit niet als een makkelijke keuze ervaren.

*Het is **niet gemakkelijk** om je kind op internaat te laten gaan en te zeggen dat je het zelf niet kunt. **Als dat stigma er al af zou zijn**, zou dat veel alleenstaande ouders meer ademruimte geven. Zolang ze maar niet het gevoel hebben dat ze hun kind kwijtraken. Want dat is altijd een dreiging. (3)*

EEN VERTROUWENSPERSOON OP SCHOOL

Ouders vonden het belangrijk dat er op school iemand is die ze in vertrouwen kunnen nemen over hun situatie.

*Iemand die zegt: "Mama, ik zie dat je het moeilijk hebt. **Ik ben er voor jou**. Ik zal met je naar een oplossing zoeken." (20)*

Enkele respondenten gaven aan dat ze het opvoeden van kinderen als een **samenwerking** zien tussen 2 **evenwaardige partners**: ouder en school.

Ik zou een persoon binnen de school aanstellen die verder kijkt dan alleen de lege brooddoos. En die er echt is om een gezin ondersteunen. Iemand die zegt: "Wij voeden samen uw kind op. En misschien kan ik van u nog iets leren en omgekeerd?" (20)

*Ik ben mama, ik wil een **keuze** kunnen maken. (18)*

Zo gaven enkele respondenten aan dat ze een ruimere ondersteuning kregen nadat ze met de school in gesprek waren gegaan over brooddozen.

***Ik ben wel dat blij dat ze bij ons op school komen praten zijn.** En dat maakt dat ze nu 2 keer per jaar mijn zoon uit de klas halen. En dan gaan zij daar mee op daguitstap: kleren halen met de kinderen. En ook als er iets is... Ik heb het mentaal nu heel moeilijk. Dan kan ik dat ook aangeven en dan houden ze er rekening mee. En ze nemen ook de tijd om met hem apart te praten. **Omdat ik daarover eerlijk durf te zijn, kunnen zij mij ook mee ondersteunen.** (20)*

*Bij mij is het ontdekt. Ik ga heel eerlijk zijn. Ik gaf mijn kinderen altijd chocoladekoeken mee. Op een bepaald moment vroegen ze mij: "Alles goed? Hoe is het met de kinderen?" En ik was zo van "jaja". En die zeiden tegen mij: "**Wij zijn er voor u.**" Ik barstte toen echt in tranen uit: "Ik ben collectief, ik heb schulden." Dan zijn de schoolrekeningen weggevallen. Dat ging via het sociaal fonds. Heel professioneel. (21)*

VOEDSELHULP

Een groot deel van de ouders maakte gebruik van een systeem van voedselhulp, zoals een voedselbedeling of een sociale kruidenier. Over het algemeen beoordeelden de respondenten de mogelijkheid om voedselhulp te krijgen in se als positief. Toch hadden ze gemengde gevoelens bij het gebruik ervan. Langs de ene kant was er dankbaarheid, langs de andere kant schaamte.

*Ik ben meegegaan. En **dat is vernederend.** Er is een bepaalde eigenwaarde die je kwijt bent. **Het is mooi, hè, er is eten.** Maar eten dat je cadeau krijgt, is eten dat je niet kan kiezen. Je eet wat de pot schaft. Je moet je inbeelden dat je **bijna nooit eten kan kiezen waar je goesting in hebt.** Daar zit een bepaalde vernedering achter. (3)*

*Als ik wil dat mijn gasten deftig eten hebben, dan moet ik dat doen. Dan moet ik **mijn trots en mijn schaamte opzijzetten.** (7)*

Enkele vormen van voedselhulp werden als positiever beoordeeld. Zo gaf een respondent aan dat het systeem van een **sociale voedselvoorziening** ervoor zorgde dat die zich minder schaamde. Door zelf te kunnen betalen voor voeding, voelde die zich beter.

*Ik heb dat in de **sociale kruidenier** ook al gezegd hé: "**Ik ben blij dat ik hier een kleinigheid moet betalen.**" Want ik heb liever dat ik iets moet betalen, dan dat ik het gewoon krijg. Want, dan... Noem het trots, schaamte. Maar naar de voedselbank gaan, ik voel me daar niet goed bij. Ik heb liever dat ik iets betaal. Al is het maar een kleinigheid. Al is het maar 10 cent bij wijze van spreken. **Dat komt nog van mij, snap je? Ik moet niet gaan schooien gelijk ze in Gent zeggen.** (7)*

De meerderheid van de respondenten die gebruik maakte van voedselhulp, gaf aan dat er weinig keuzemogelijkheden waren. Gevarieerd eten is hierdoor moeilijk voor mensen die afhankelijk zijn van de voedselbanken.

*Meer groenten. En gezondere dingen. Want wat krijg je meestal in de voedselbank? **Altijd hetzelfde, hè.** Dat is pasta, rijst, bloem, melk, confituur in overvloed. Dat je zoiets hebt van "jong". (7)*

*Wat ik eigenlijk wel vervelend vind, is dat ik nu al jaren aan een stuk 2 pakken hesp per week krijg. **De hesp komt ons oren uit.** Het ding is ook: ik ben geen moslim. Maar in de voedselbedeling in Borgerhout komen veel moslima's. Dat wil zeggen dat ik alles waar varken inzit, in mijn nek gedraaid krijg. (20)*

Zo beschreef een respondent dat ze in de voedselbank ook niet de mogelijkheid kreeg om te weigeren.

***In de voedselbanken mag je niet weigeren, hè.** Want dan krijg je niets meer. Dan denk ik: wat heb je nu het liefst? Dat mensen zeggen: "Ik wil het niet, ik ga het hier laten voor iemand anders." Of dat ze het wegsnijten? Dat heeft ook geen zin, hè. (7)*

Ten slotte gaven de respondenten aan dat de toegang tot voedselbedeling niet voor iedereen vrij was. Ze moesten aantonen dat ze er recht op hadden. En daar komt vaak heel wat administratie en papierwerk bij kijken.

*Je hebt uw kaart. Die krijg je via het OCMW. Maar **die moet je zelf aanvragen.** Want het OCMW meldt niet dat je daar recht op hebt. Om de 2 maand krijg je zo'n blaadje in je brievenbus van de gemeente. Daar stond dan in: sociale kruidenier is opgestart. Ik ga dus naar het OCMW en vraag of ik daar recht op heb. "Ik weet het niet", zeggen ze, "Ik moet het vragen." Na een week kreeg ik dan bericht dat ik naar daar mocht. **Maar kijk, in september moet ik het weer vragen.** (7)*

***Je moet overal alle bewijzen binnenbrengen.** Gezinsamenstelling, je inkomen, hoeveel huur je moet betalen, wat je vaste kosten zijn. Dat moet je allemaal verantwoorden. (20)*

Enkele ouders gaven aan geen recht te hebben op voedselhulp of andere ondersteuning omdat hun inkomen te hoog was of omdat er geen voedselhulp beschikbaar was in de buurt.

*Ik had vandaag discussie met een OCMW-assistent. Ik heb ook schulden. Ik ga studeren in Gent. Ik moet mijn treinticket betalen. Mijn zoon zit op internaat. Ik moet elke maand 350 euro betalen. **"Ja, je hebt een heel hoog inkomen. We kunnen jou niet helpen."** Je kent mijn situatie. Je duwt me in een afbetalingsplan. Je betaalt huur, schuldeisers en zo. Wil je me niet helpen? Moet ik dan in de prostitutie gaan? Wat moet ik dan doen? Wat moet ik dan doen? (18)*

*Je moet **papieren van het OCMW** hebben, hè. En dan geraak je nog moeilijk binnen. **Dat is het probleem als je met 2 gaat werken.** Maar het is niet omdat je met 2 gaat werken, dat je daarom een rijke tist bent, hè. Er zijn meer en meer gezinnen waar mama en papa wel hard werken, maar waar het ook niet gemakkelijk gaat. **Die hebben dan geen recht op de voedselbank.** (19)*

*Toen ze baby was, woonden we in Antwerpen. En dan gingen we naar de voedselbank. Dat was wel makkelijk. Dan waren de basisbehoeftes altijd in huis. **We hebben dat hier in het dorp ook proberen krijgen, maar dat is niet gelukt.** (3)*

ONDERSTEUNING D.M.V. EDUCATIE

Enkele respondenten gaven aan dat ze door educatie meer vertrouwen hadden in de eigen **competenties** en kennis over gezonde voeding. Zo gaf een respondent aan dat de groepswerker van de armoedeorganisatie waar hij deel van uitmaakte, hem al verschillende zaken had aangeleerd.

Ik heb al vaak wortelen geraspt. Maar het is nooit in mijn hoofd gekomen om daar als tussendoortje rauw een stuk van te eten. Dat is door met haar (de groepswerker) hier te komen. Ze had dan worteltjes mee naar het park in Brussel. Nu durf ik al eens een wortel te raspen en eet ik dat zo op. (4)

De respondent had ook **kooklessen in groep** gevolgd en was daar heel enthousiast over. Hierdoor had hij vertrouwen dat hij dit zelf ook kon.

*Een ding dat ik nooit meer zal vergeten, is **wat de groepswerker mij geleerd heeft**: lentesalade (veggie) met durum en daar courgettekes tussen. Dat was echt lekker. Ze heeft dat hier klaargemaakt. Ondertussen maak ik dat thuis. We hadden een uitstap gedaan naar Brussel. En ik had dat mee. **Ik had dat zelf gemaakt**. Iedereen jaloers. Als het lekker is, mag je er fier op zijn, hè. (4)*

Andere respondenten kregen voedingsadvies van een diëtist.

*We hebben daar een **goede diëtiste** gehad. Die zei: “Mayonaise, iedereen eet dat graag. Maar als je dat met een magere yoghurt mengt en je kapt daar wat kruiden bij, is dat gezond en ook lekker.” En dat is keilekker. In plaats van mijn pastaslaatje vol met mayonaise te doen, gebruik ik een beetje olijfolie en een klein beetje geraspte kaas. En dat is even lekker. (5)*

STRUCTUREEL ARMOEDEBELEID

Een groot deel van de ouders had ideeën over hoe ze ondersteund konden worden om voldoende, gevarieerde en gezonde voeding aan te bieden aan hun kinderen. In eerste instantie rekenden ze echter liever niet op hulp. Ze geven aan zelf in staat te willen zijn om op eigen kracht een schoolmaaltijd te kunnen meegeven.

Een respondent vertelde dat ze wenst dat er ingezet wordt op **werkgelegenheid**, om zo zelf op autonome wijze voldoende financiële middelen te hebben.

*Ik ben anderstalig, ik heb mijn eigen moeilijke situatie. Als ik hier werk heb. Als ik hier ga solliciteren zeggen ze: “Je hebt geen ervaring. Je spreekt niet goed Nederlands,...” Meer open zijn voor mensen met een andere taal. **Misschien kan ik werk vinden. Dan kan ik zelf voor mijn gezin zorgen**. Ik wil niet altijd zeggen: “Please? Hoe? Mag ik?” (19)*

Ouders geven aan dat de problematiek van honger op school maar een klein deel is van hun dagdagelijkse problematiek. Een structureel armoedebeleid is dan ook nodig.

Omdat er veel meer achter zit dan alleen lucht in een brooddoos. (20)

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1. Conclusies

Om de toegankelijkheid van het voedingsaanbod voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en hun ouders op school te verkennen, was het cruciaal om de stem van deze ouders te laten horen. 22 ouders werkten mee aan dit onderzoek. Het is aangewezen om bij mogelijke vervolgstapen verder in te zetten op participatie van ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond.

Zowel voor de schoolmaaltijden als bij het meegeven van de eigen lunch en/of tussendoortjes gaven ouders aan dat volgende aspecten voor hen belangrijk zijn:

- gezondheidswaarde;
- prijs;
- variatie;
- (culturele) eetvoorkeuren;
- voedselzekerheid (honger vermijden);
- gelijkwaardigheid van elk kind.

Uit de resultaten blijkt dat ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond **drempels** ervaren, zowel in het gebruik maken van **het voedingsaanbod op school** als in het **voorzien van een eigen lunch en/of tussendoortjes volgens hun voorkeur**.

De drempels die ouders ondervinden zijn persoonlijk. Sommige van deze drempels zullen ook herkenbaar zijn voor ouders met meer financiële middelen. Zo zullen verschillende ouders zich herkennen in de voorbeelden van moeilijke eters. Belangrijk om in het achterhoofd te houden is dat ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond vaak een combinatie van verschillende drempels ervaren.

Ouders ervaren volgende drempels in de toegang tot schoolmaaltijden:

- **Beschikbaarheid:**
er is geen of een beperkt voedingsaanbod op de school. Of de beschikbaarheid is er niet op het moment dat de ouders het nodig hebben: geen flexibel inschrijvingssysteem. Er is geen organisatie aanwezig die voedselhulp voorziet.
- **Bruikbaarheid:**
het voedingsaanbod wordt niet opgenomen omdat het niet voldoet aan enkele verwachtingen: ouders vinden het niet kwaliteitsvol, kinderen vinden het niet lekker, het sluit niet aan bij (culturele) eetvoorkeuren.
- **Begrip:**
ouders durven de communicatie met de school over bijvoorbeeld hun financiële situatie niet aangaan omwille van een mogelijk stigma. Ze willen geen ondersteuning van andere instanties omdat ze sancties en verlies van keuzevrijheid vrezen.
- **Betrouwbaarheid:**
ouders zijn bang dat het voedingsaanbod op school niet halal is. Ze vrezen dat de school informatie over hun moeilijke financiële situatie zal doorgeven aan andere instanties.

- **Betaalbaarheid:**
de prijs van het voedingsaanbod op school wordt als te hoog ervaren. De prijs van de schoolfactuur is te hoog om in een keer te betalen. De prijs van verse en gezonde voeding in de winkels is te hoog.
- **Bekendheid:**
ouders zijn niet op de hoogte van het voedingsaanbod op school omwille van verschillende redenen: nieuwe school, online communicatie, Nederlands niet als thuistaal, ...
- **Bereikbaarheid:**
ouders wonen in een voedselomgeving waar voedselinitiatieven en winkels minder bereikbaar zijn.
- **Begrijpbaarheid:**
verwarring over regelgeving in het voedingsbeleid van de school.

4.2. Aanbevelingen

In deze aanbevelingen vind je geen richtlijnen over welk voedingsaanbod beschikbaar moet zijn op de school. Voor aanbevelingen rond een gezond, milieuverantwoord en gevarieerd aanbod van schoolmaaltijden verwijzen we naar [de schoolmaaltijdengids](#) en de [richtlijnen over dranken, tussendoortjes en broodjes op school](#) die in opdracht van de Vlaamse Overheid (Departement Zorg) werd ontwikkeld door het Vlaams Instituut Gezond Leven vzw. Het is belangrijk dat deze richtlijnen in de toekomst meer bekendgemaakt en toegepast worden (bijvoorbeeld ook door cateraars). Dit onderzoek toont daarnaast opnieuw aan dat een aanbod op school best ook goed wordt afgestemd op de lokale context en de mogelijkheden van de school. Het is dus aangeraden om dit lokaal af te toetsen bij de betrokken lokale actoren, zoals de ouders, de school, lokaal bestuur, armoedeorganisaties, ...

Creëer bij alle actoren een draagvlak voor gezonde voeding op school
Ouders kiezen gezonde en gevarieerde voeding die een nutritionele meerwaarde vormt voor de middagmaaltijd. Toch blijkt uit de Preventiepeiling dat het voedingsaanbod op school nog kan verbeteren op vlak van gezondheid. De respondenten gaven een verschillende betekenis aan het begrip 'gezond', dat soms ook verschilde van de visie van de school. Om een voedingsaanbod succesvol te implementeren is er nood aan een [gedragen voedingsbeleid](#) dat realistisch is voor ouders in een maatschappelijk kwetsbare positie.

- Ouders geven aan dat de eetvoorkeuren van kinderen een doorslaggevende factor kunnen zijn om wel of niet gebruik te maken van het voedingsaanbod. Zet in op participatie van ouders en leerlingen met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond in besluitvorming rond het voedingsaanbod en -beleid van de school. Dit kan onder meer door het opzetten van co-creatietrajecten met ouders, school en (eventueel) cateraar. Geef hier specifieke aandacht aan ouders met een andere culturele achtergrond.
- Combineer het voedingsaanbod op school met voedingseducatie gericht op het versterken van eetvaardigheden, idealiter vanaf jonge leeftijd. Dit kan onder meer door het verder implementeren van bestaande materialen, zoals de [Proefkampioen](#) in combinatie met een voedingsaanbod.

Versterk gezondheidsvaardigheden van ouders in een maatschappelijk kwetsbare situatie. Bijvoorbeeld door in te zetten op toegankelijk voedingsadvies (het geven van

groepssessies via welzijnsorganisaties) of het verder implementeren en aanpassen van bestaande materialen ([Kleurrijk Gezond](#), [tips om betaalbaar te koken](#), [Zeker Gezond](#), opvoedtips zowel voor leerlingen in [het basisonderwijs](#) als voor leerlingen in het [secundair onderwijs](#)) naar verschillende settings. Evalueer de materialen in samenwerking met een welzijnsorganisatie en/of ervaringsdeskundige.

Verlaag de drempels voor gezonde voeding op school voor ouders in een maatschappelijk kwetsbare positie

Ouders rapporteerden verschillende drempels om gebruik te maken van het aanbod of het volgen van de voorschriften in het voedingsbeleid. Belangrijk om rekening mee te houden is dat deze drempels niet in se inherent zijn aan het voedingsaanbod, maar individueel verschillen afhankelijk van de situatie van de ouder.

- Ondersteun scholen en lokale besturen om aan de hand van het 8 B's-model de eigen drempels van het voedingsbeleid en voedingsaanbod via een participatief traject in kaart te brengen om zo samen tot een gedragen visie over gezonde voeding op school te komen. De drempels en opportuniteiten die in dit rapport geformuleerd werden, kunnen door middel van een communicatiestrategie verspreid worden naar scholen, maar dienen aangepast te worden aan de lokale context. Ondersteun scholen door de uitbouw van een sterk lokaal armoedenetwerk.
- Werk aan de betaalbaarheid van schoolmaaltijden met behulp van een sociaal tarief, rekening houdend met individuele verschillen. In vergelijkbare projecten (Aan tafel in 1-2-3 euro), werd er gewerkt met prijzen van 1 tot 3 euro. Dergelijke bedragen werden door ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond ook in dit onderzoek vermeld als een meer realistische prijs. Gratis maaltijden voor deze ouders kunnen, maar dan in een gratis aanbod voor alle leerlingen op de school.

Zet in op open, stigmavrije en proactieve communicatie

Respondenten namen niet deel aan het voedingsaanbod op school omwille van beperkte financiële mogelijkheden, argwaan ten opzichte van het aanbod, niet voldoende op de hoogte zijn, ... Ze geven aan dat scholen met hen naar oplossingen zoeken, bijvoorbeeld door het geven van alternatieve betaalmogelijkheden, maar ondervinden veel schaamte bij het aangaan van deze gesprekken. Ouders zetten gelijkwaardigheid van kinderen centraal en prefereren een schoolbreed voedingsaanbod.

- Maak het voedingsaanbod op school en de mogelijke (financiële) ondersteuning bekend door als school tijdens het hele schooljaar open en proactief te communiceren. Geef daarbij specifieke aandacht aan communicatie naar anderstalige ouders of ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond. Werken aan open communicatie kan via verschillende kanalen: visuele communicatie aan de schoolpoort, schoolpoortcontacten, proefmoment schoolmaaltijden met ouders bij de start van het schooljaar, voedingsaanbod tonen op eetfestijn, ...
- Ga voor een stigmavrij voedingsaanbod om gelijkwaardigheid van ouders en kinderen te garanderen. Voorzie financiële ondersteuning voor scholen om een schoolbreed en betaalbaar of gratis aanbod (zelfde maaltijd voor alle kinderen) te voorzien. Ondersteun scholen lokaal om te werken met een stigmavrij betalingssysteem, bijvoorbeeld met een UiTPAS met kansentarief.

- Zet in op brugfiguren of schoolopbouwwerkers die de functie van vertrouwenspersoon kunnen opnemen voor ouders in een maatschappelijk kwetsbare situatie.

Optimaliseer de signaalfunctie van scholen

Voedselonzekeerheid is maar één deel van de moeilijke situatie van ouders in een maatschappelijk kwetsbare positie. Een school kan samen met de ouders proactief op zoek gaan naar structurele oplossingen, maar een vertrouwensband tussen ouders en school is hier een belangrijke voorwaarde.

De school kan indien nodig en gewenst de brug vormen naar verdere en structurele ondersteuning, om zo eerlijke kansen in het onderwijs te creëren.

- Optimaliseer de signaalfunctie van scholen door in te zetten op de betrouwbaarheid van de school en het versterken van het lokaal netwerk. Wees transparant naar ouders toe: betrek hen altijd in de communicatie over hun kind. Maak afspraken met het schoolteam en lokaal netwerk over voedselonzekeerheid op school en communiceer deze duidelijk naar de ouders.
- Hou in het grotere geheel van voedselbeleid en acties rond voedselonegelijkheid en eerlijke kansen binnen de school rekening met het [ABC van motivatie](#). Geef ouders **autonomie** door de keuze voor ondersteuning bij hen te laten. Zorg voor **verbinding** door begrip en betrokkenheid. Bevestig de **competentie** van ouders door hen als volwaardige en evenwaardige partners te zien in de communicatie tussen ouder en school.
- Versterk scholen in het armoedesensitief handelen door het versterken van het lokaal netwerk. Zet in op ondersteuning van scholen door ervaringsdeskundigen en zorg voor vertegenwoordiging binnen de school, bijvoorbeeld in de raad van bestuur of oudercomités.

Werk aan een structureel lokaal beleid rond voedselonzekeerheid

De prijs van gezonde voeding is één van de grote drempels voor ouders om een gezonde en gevarieerde **brooddoos** te kunnen meegeven. Ouders gebruiken allerlei verschillende strategieën om toch voeding te kunnen kopen aan een betaalbare prijs, zoals promojagen, het aankopen van voedseloverschotten, ... Ouders die kunnen, maken lokaal gebruik van voedselhulpinitiatieven, maar geven aan dat er **hoge** drempels zijn: schaamte, een beperkt aanbod aan gezonde en verse voeding en een gebrek aan keuzevrijheid.

- Bouw aan een **voedselomgeving** die het mensen makkelijk maakt om de gezonde keuze te maken. Zet hierbij specifiek in op de **maatschappelijk kwetsbare buurten en/of schoolomgevingen van het secundair onderwijs**. Voorzie een alternatief voor de ongezonde voedselomgeving, door in te zetten op een bereikbaar en betaalbaar alternatief voedingsaanbod. Zorg voor participatiemogelijkheden voor iedereen, bijvoorbeeld door te werken met een gemeenschapsmoestuin. Exploreer lokaal de mogelijkheid om gezonde en verse producten of voedseloverschotten aan te bieden via een verkooppunt of mobiele apps zoals Too Good to Go. Er moeten maatregelen genomen worden op vlak van prijs zodat gezonde voeding (met focus op groenten en/of fruit) goedkoper wordt. Dit kan door middel van subsidies en fiscaliteit.
- Ondersteun (sociale) voedselvoorzieningen in de optimalisatie van hun voedingsaanbod en werking. Maak gezonde voeding ruimer beschikbaar in voedselvoorzieningen, zodat de keuzevrijheid van ouders met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond ruimer is. Ondersteuning kan

geboden worden op vlak van subsidies voor het aanbod en de [educatie van medewerkers](#).

- Verder onderzoek naar de toegankelijkheid van (sociale) voedselvoorzieningen en hoe deze verschillen per regio is nodig. Dit kan aan de hand van het model van de 8 B's, in samenwerking met lokale besturen. Optimaliseer de toegankelijkheid van deze voedselvoorzieningen waar nodig. Dit kan onder meer door het toepassen van systemen van automatische rechtentoekenning en het inzetten op een onthaalfunctie. Maar ook door het verder regionaal verspreiden van bestaande systemen, zoals een sociale kruidenier.
- Ondersteun en verken lokale voedselinitiatieven, zoals bestaande burgerinitiatieven, coöperatieve supermarkten, mobiele applicaties, ... en ondersteun hen in het toegankelijk maken van hun aanbod. Exploreer de mogelijkheid om open voedselinitiatieven op te richten in verschillende settings.

Werk aan een structureel armoedebeleid

Respondenten prefereren autonomie boven ondersteuning. Structurele oplossingen voor voedselonzekeerheid en armoede zijn een prioriteit.

- Versterk en betrek mensen met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond bij het opstellen van een beleid rond voedselonzekeerheid en voedselongelijkheid op alle niveaus: binnen de school, op lokaal niveau en op Vlaams niveau. Zorg voor participatie door laagdrempelige ontmoetingsmomenten te voorzien.
- Versterk de financiële positie van ouders door een structureel armoedebeleid te voeren. Bouw aan een inclusieve arbeidsmarkt met voldoende werkgelegenheid. Voorzie betaalbare woningen en een menswaardig inkomen. Werk aan gelijke onderwijskansen.

Bijlage 1: Project ‘Toegankelijke schoolmaaltijden’: interviewleidraad voor ouders.

Begin het interview met een kennismaking en toelichting over het onderzoek. Zorg ervoor dat de ouders zich op hun gemak voelen, voor je met de vragen begint. Bied ze iets aan om te eten of te drinken. Vraag bijvoorbeeld of ze comfortabel zitten of vraag of ze je gemakkelijk gevonden hebben. Eventueel kan je al een eerste inschatting maken van het taalniveau van de persoon voor jou. Pas indien nodig je spreekstijl aan. Duidelijke en korte zinnen zijn aangewezen bij personen die het Nederlands niet volledig beheersen. Wees tijdens het interview aandachtig voor de non-verbale signalen die iemand zendt (bv. “Ik zie je knikken, vind je dat ook?”). Zorg dat je een manier hebt om naar de kern van het gesprek terug te keren wanneer er sterk wordt afgedwaald, zonder bruusk te onderbreken (bv. kernwoorden noteren). Wees ook aandachtig voor sociaal wenselijke antwoorden, door alle vragen eerst open te formuleren.

Semigestructureerde vragen

Sleutelwoorden

Voor de interviewer: links staan de open vragen die we zeker willen stellen. Je mag hier flexibel mee omspringen. Dit wil zeggen: als de geïnterviewde eerder al spontaan op deze vraag is ingegaan, kan je eventueel een vraag overslaan. Rechts staan de sleutelwoorden of de zaken waarop je eventueel kan doorvragen. Maar dit is zeker niet verplicht. In het geel staan de zaken aangeduid die we belangrijk vinden om op door te vragen.

Introductie

Welkom en bedankt dat ik je vandaag een aantal vragen mag stellen over eten op school. Mijn naam is xxx (en dit is xxx). Kan ik je iets geven om te drinken? Voor het gesprek heb ik wat vragen mee. De bedoeling is een goed gesprek te hebben over eten op school, bv. over de lunch, ontbijt, tussendoortjes, vieruurtjes, de maaltijd die wordt aangeboden op school. Wat ik in dat gesprek belangrijk vind, zijn vooral jouw ideeën. Het is met jouw ideeën dat wij aan de slag willen om te ijveren voor wat jullie belangrijk vinden. Er is geen juist of fout antwoord. Je mag alles zeggen wat je denkt. Als er iets is waar je liever niet op antwoordt, mag je dat gewoon zo zeggen. Wat je tegen mij vertelt, blijft anoniem. Jouw naam staat niet in het rapport dat wij gaan schrijven. Voor ons onderzoek zullen wij met verschillende ouders praten. We zouden graag een opname maken van dit gesprek, zodat we het makkelijk kunnen uitschrijven nadien. Daarna worden de opnamen gewist. Is dat oké voor jou? Voor we van start gaan, wil ik je vragen of je even wil tekenen (=informed consent) dat je akkoord gaat om aan dit gesprek deel te nemen en dat

we de resultaten gebruiken in ons onderzoek. Vind je dit oké? Is alles duidelijk voor je? Heb je nog vragen?

Inleidende vragen

In dit deel is ruimte voor een informeel gesprek met de respondent. Je kan een gesprek voeren tot je voelt dat de persoon klaar is om met het interview te starten. Stel jezelf ook kort even voor (informeel, luchtig). Je kan in jouw voorstelling ook enkele dingen opnemen die je graag van de respondent zou willen horen, zoals bijvoorbeeld het aantal kinderen.

We kunnen onszelf misschien eerst eens even voorstellen. Ik zal beginnen met mijzelf (voorstelling volgt). Ik wil je ook graag wat beter leren kennen. Kan je jezelf ook voorstellen?

- Aantal kinderen •
 - Leeftijd
 - Secundair/basis
 - Focus op één kind
 - Leeftijd kinderen
 - Basisonderwijs/secundair onderwijs
-

Het aanbod op school

Als eerste willen we eens luisteren naar het aanbod dat er nu is op de school van jouw kind en hoe jij daar tegenover staat. Met het aanbod bedoel ik al het eten op school: de lunch, wat er eventueel tijdens de kleine pauzes aangeboden wordt, drankjes, de dingen die ze kunnen kopen, ...

Kan je me vertellen of je weet wat er op de school van jouw kind allemaal van eten is? Maak je gebruik van het aanbod?

- Ontbijt •
- Fruit
- Warme maaltijden
- Soep
- Broodjes
- Tussendoortjes
- Drankjes
- Water
- In grote pauze/kleine pauze?

Waarom wel? Waarom niet? Wat is je mening over het eten op school? In welke mate ben je tevreden over wat er allemaal is?

- Samenstelling maaltijd •
 - Communicatie
 - Gezondheidsfactor
 - Visuele aantrekkelijkheid
 - Transparantie
 - Wat het kind zelf vindt
 - Andere eetvoorkeuren
 - En bij de tussendoortjes?
-

Vind je het nodig dat er iets verandert aan het eten op school?

Indien ja: als je één of meerdere dingen zou mogen veranderen aan het eten op school, wat zou dat dan zijn?

- Portiegrootte
- Gezondheid
- Kostprijs
- Smaak
- Samenstelling
- Herkenbaarheid
- Type maaltijd
- Versheid/zelfgemaakt
- En bij de tussendoortjes?

Communicatie van de school over het aanbod

Hoe is het contact met de school? Hoe beïnvloedt dat of je gebruik zou maken van het schoolaanbod of niet? Hoe communiceren ze?

- Vertrouwenspersoon (Bij wie kan je terecht met vragen?)
- Promoot de school het eigen aanbod?

- Menu
- Kostprijs
- Keuze-optie
- Aanpassingen
- Samenstelling maaltijd
- Digitaal/brief/mondeling
- Taal
- Vertrouwen
- Regelmaat contact

Indien geen goed contact: wat zou een stap zijn in de richting van een beter contact met de school? Is er iets wat de school zou kunnen doen? Is er iets dat jij kan doen?

De eigen lunch

We hebben al gesproken over wat er op de school van jouw kind is van eten en wat er goed en minder goed aan is. Nu willen we luisteren naar wat volgens jou een goede ondersteuning is voor ouders die zelf een lunch willen meegeven.

Wat vind jij belangrijk als je zelf een lunch zou meegeven naar school?

- Gezondheid
- Smaak
- Kostprijs
- Efficiëntie
- Goed gevuld
- Of alles op kan

<p>Je somde hier net enkele zaken op die volgens jou belangrijk zijn bij het aanbieden van een eigen lunch. Wat zijn de dingen die soms moeilijk zouden kunnen zijn voor jou? Wat zou eerder makkelijk zijn? Wat zorgt ervoor dat die makkelijk of moeilijk zijn? ²</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vers (houden) • Tijd • Kostprijs • Kennis • Norm van de school • Norm andere ouders • Norm andere kinderen • Vaardigheden • Self-efficacy • Moeilijk etend kind
<p>Wat denk je dat je nodig zou kunnen hebben om dat wel te laten lukken? Zou er een ondersteuning kunnen zijn op een manier die goed zou voelen voor jou?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wat kan dat zijn? • Wie • Denk je dat er nog ouders zijn die dat nodig zouden hebben? • Wat zou er niet goed voelen? (eventueel voorbeeld)
<p>Droomscenario</p>	
<p>Nu we het over al deze dingen gehad hebben (opsomming xxxx), kan je me nu vertellen wat jouw droomscenario zou zijn over eten op school?</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Wat eten ze? • Waar eten ze? • Wanneer eten ze? • Met wie? • Wie maakt het eten? • Wie houdt er toezicht? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wat kan een kleine eerste stap daarin zijn? • Wat moet er daarvoor gebeuren? • Wat zou er kunnen?
<p>Beoordeling acties</p>	
<p>Met ons onderzoek zijn we op zoek naar acties om ouders te ondersteunen die moeilijk of niet een middagmaaltijd kunnen voorzien voor op school. Daarom willen we ook graag met jou even kijken naar voorbeelden van acties in Vlaanderen en daarbuiten om te horen welke actie het meest bij jouw droombeeld aanleunt (en hoe dat komt).</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • In Zweden krijgen alle kinderen een gratis schoolmaaltijd. • In Brugge krijgen ouders die steun ontvangen van het OCMW onderwijscheques die ze mogen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nu je deze voorbeelden hoort, wat vind je ervan dat zo'n acties ondernomen worden?

inzetten voor schoolmaaltijden, maar ze mogen die ook gebruiken om bijvoorbeeld boeken te kopen.

- In Engeland ontvangen ouders die het financieel moeilijk hebben een soort van maaltijdcheque om lunch te kopen in de supermarkt.
- In scholen in Lokeren kunnen alle leerlingen 's ochtends een extra boterham eten.

- Welke actie sluit voor jou aan bij je droomscenario? Welke actie spreekt je het meest aan?
- Kan je nog een actie bedenken die kan helpen om voldoende eten te voorzien voor kinderen

Slot

We zijn bij het einde van ons gesprek gekomen. Ik wil je alvast bedanken voor je medewerking. Je hebt het heel goed gedaan. Het is met jouw antwoorden dat we aan de slag kunnen gaan om te ijveren voor acties die alle ouders zelf willen en nodig hebben. Hoe was het gesprek voor jou? Wil je op de hoogte gehouden worden van het onderzoek? Zijn er dingen die je nog wil vragen of weten?

Bijlage 2: informatie- en toestemmingsformulier voor de deelnemende ouders

Informatieformulier

Hallo,

Je hebt misschien al gelezen of ergens gezien dat er momenteel veel acties opgezet worden in Vlaamse scholen rond lege brooddozen en gezonde voeding, bijvoorbeeld door projecten zoals het Brood(doos)nodig project. De Universiteit Gent en het Vlaamse Instituut Gezond Leven vzw (met ondersteuning van het Kinderrechtencommissariaat en het Netwerk Tegen Armoede) willen graag te weten komen of deze acties wel goed zijn en wat jij hiervan vindt. Wat zou jij nog leuke en goede acties vinden binnen of buiten de school van jouw kind? Daarom willen wij jou uitnodigen voor een gesprek om hierover een aantal vragen te beantwoorden in het volgende overlegmoment georganiseerd door ... in een individueel gesprek.

De deelname is volledig vrijwillig. Als je liever niet wil deelnemen, mag je dit weigeren. Als je deelneemt, kan je ook op elk moment stoppen. Alles wat jij hebt verteld, wordt vertrouwelijk en anoniem verwerkt. Dit betekent dat niemand ooit de gegeven informatie zal kunnen koppelen aan jouw naam. Enkel de betrokken onderzoekers van de Universiteit Gent en het Vlaams Instituut Gezond vzw zullen bovendien toegang hebben tot deze data.

Dit onderzoek is in overeenstemming met de wet¹ op de persoonlijke levenssfeer. Deze studie werd vooraf goedgekeurd door de onafhankelijke Commissie voor Medische Ethiek van het UZ Gent. De antwoorden en korte demografische vragenlijsten worden veilig bewaard door de Universiteit Gent en het Vlaams Instituut Gezond Leven vzw voor een periode van 10 jaar. Er zijn geen kosten of risico's aan verbonden. Daarnaast willen wij jouw toestemming vragen om de gesprekken te kunnen opnemen voor het doel van de studie. Deze opnames worden enkel en alleen door het onderzoeksteam beluisterd. Nadien worden ze verwijderd.

Wanneer je nog vragen hebt, mag je contact opnemen met onderzoeker Sofie Van Keymeulen (sofie.vankeymeulen@gezondleven.be).

TOESTEMMINGSFORMULIER

Ik, _____ (naam en voornaam) verklaar

- bovenstaand informatieformulier gelezen en begrepen te hebben.
- dat ik me ervan bewust ben dat de deelname aan de studie volledig vrijwillig is.
- dat ik op de hoogte ben gebracht dat mijn gegevens anoniem blijven en veilig bewaard.
- dat ik voldoende tijd heb gekregen om te beslissen over mijn deelname.
- dat ik op de hoogte ben gebracht dat de gesprekken worden opgenomen.

Ik stem ermee in om aan deze studie deel te nemen.

Naam en voornaam	Handtekening	Datum

2 kopieën dienen te worden vervolledigd. Het origineel wordt door de onderzoeker bewaard in de Universiteit Gent gedurende 20 jaar, de kopie wordt aan de deelnemer gegeven.